

LINDJA

Intervistuesja: Kallxom, sa fëmijë i ki?

Narratorja: Katër.

Intervistuesja: Kur e ki lindë fëminë e parë?

Narratorja: Fëminë e parë, besa tash djali i madh qe 46 vjet i ka bo qetash me 1 prill.

Intervistuesja: E ke lindë me 17-18 vjet?

Narratorja: Po qashtu i kom pasë. Beso në shpi e kom lindë, fëminë e parë në atë kohë, po.

Intervistuesja: Hajt kallxom pak, qysh?

Narratorja: E kom lindë në shpi, isha shtatzone, nejse erdha te mjeku, u kontrollojsha thotë, “Ki kohë” a din, “Ki kohë”. Kur shkoj në spital, po thotë mjeku, “Hajt” thotë, “bon me nejt nja tri-katër ditë nashti lindë se masi koke prej fshatit” thotë, a din, “mos m’u maltretu, po të nalim për ni javë po kqyrum a e ki kohën me lindë”. Um nalën u bo ni javë, “Vallahin” thotë, “s’e ki kohën”. Apet um lëshojnë, shkoj te shpia. Mas ni jave Zoti, e linda djalin e parë, fëminë. Në shpi.

Intervistuesja: Qysh?

Narratorja: Më kapën dhimtë. Ish qishtu kah mesdita, kem t’u hongër drekë. Ish motra e burrit, vetëm qat motër e kanë pasë, ajo osht’ vdekë. Edhe thotë, se motër i thojshin se veç njo të hasretit e kanë pasë e dy vllazën. Thotë, “Moj motër” thotë, “po du me shku te shpija qe dy javë jom ardhë” thotë, “në pushim e vallahin” thotë, “ti s’linde” thotë, “kisha pasë qef me qëllu” a din, “edhe të kisha ndihmu”. Zoti, tu i bo ato fjalë, tu hongër drekë, veç ma kanë ngjitë dhimtë, në momentin. E jom çu më ka ardhë marre ish vjehrrin, ai mashkull. Jom çu jom dalë jashtë, thotë vjehrra, “Çka u bo?” Thom, “Jom smutë”. Nuk disha për fëmi të parë qysh të kapin dhimtë, veç e pashë që u koçita në midis hajt, hajt. Ata e kryjtën çpejtë bukën, dolën. Une u ensha, u ensha oborrit, si më kapshin dhimtë unë u kapsa për ni pemë edhe pushojsha apet, apet. 15 ora në pesë e kom lindë fëminë. Hijmë mrena...

Intervistuesja: Qysh, qysh edhe niherë?

Narratorja: 15 ora të mramjes, 15 në pesë [16:45] e kom lindë djalin. Prej orës, qaty dikun dy orë kum pasë dhimtë, masdite. Hijmë mrenda edhe thotë vjehrra, qetu më dhimke shumë a din, përmiti ajo e ngrata m’i majke dy gujt thojkë, “Nashti pak” a dinë “qetësohen dhimtë”. E tu ardhë dhimtë, tu ardhë

koha për me lindë, tu e lut Zotin, tu e lut Zotin. Ajo kunata ish përpara ajo më ndihmojke si mjeke, veç thojke, “Jepi zor, merr frymë thellë, merr frymë thellë” edhe linda djalë, fëminë e parë në shpi.

E ka marrë, ja ka pre kthizën vet kunata. E ka rahatua ma së pari djalë tani kadal-dalë unë s’disha çka ndodh mas, thojke, “Motër e ki edhe ni vështirësi”, “Po çka kom?” Tha, “Ki me qit [jashtë] onin [qeska amniotike] e fëmisë”. Edhe tha, “Fryj” a din këto kënatat e dheut jonë konë përpara të ujit. “Fryj” tha, “qasaj shumë edhe oni [qeska] del”. I fryva tri herë edhe u shlirova. Edhe ajo ish problem se, “M’u bo m’u ajë” tha, “munesh me vdekë”. Edhe Zoti um shliroi me të mirë, um pastroi. (qesh) Rashë me djalë në shtrat edhe sot e atë ditë kurrfarë problemi s’kom pasë kurrë.

FËMIJËRIA & EDUKIMI

Intervistuesja: A mundësh me më kallxu pak ma shumë për fëmijërinë tonde, çfarë fëmijërie ke pasë?

Narratorja: Kom lindë në Batllavë, atje e kom familjen. Nejse, prindët nuk i kom, po familjen, vllaznit tjerët krejt. Po mirë kemi kaluar fëminia mirë, mirë u konë. Me qato kushte të veta si prindët, si familja, mirë. S’jemi konë në kushte shumë të fshtira se edhe koha u konë atëherë qysh u konë e dimë, po mirë. Shembull, e ke kry orarin e mësimi, ke shku në shpi, je marrë me punë të shpisë të cilat t’i ka caktuar nana, po jo shumë ashtu me na mundu si nanat tjera. Jo si naj nanë e shumë fëmijëve që veç ja u ka lëshuar punën edhe, “Veç ki me bo qit punë. Po nëse ju doni, nëse ju s’doni...”. Po na jena konë të interesum edhe ndërgjegjja jonë s’na ka leju diqysh na me nejt e me pa nanën t’u punu apo dikon tjetër. Jena marrë me pune kudo që na kanë dhonë. Jena marrë me pune, jena ardhë në shpi tamam me orar të caktuar. S’jena vonu, gjithçka në rregull u konë.

Intervistuesja: Çfarë pune bojshe ti?

Narratorja: Po punët e shpisë, po nashta edhe punët e tokës, shembull nashta je marrë edhe në bashkë je dalë ke punu diçka. A din, ju ke ndihmuar prindëve, për që me thonë me dalë kështu, qytetin shumë pak e kena pa, shumë pak se s’kena dalë. Jo, jo, se atëherë jo fjalë, jo pak katuni i ka pasë, i ka pasë do krejt ndryshime prej qytetit. Edhe shembull, liqenin e kena pasë afër, shumë pak e kena pa. “Jo, se s’bon, se filanja ka shku te liqeni, ajo nuk bon, nuk osht’ e sjellshme” (qesh). A po kupton? Do sene jonë konë kështu primitive diqysh.

Intervistuesja: A din me notu ti?

Narratorja: Po, po, se na e kena pasë lumin afër, në lumë. Po liqenin shumë pak e kena pa se, “Jo filanja edhe na jem fetarë tash me ju pa hallki” shembull, “juve aty te liqeni”. Edhe e kena ndalë veten qysh na kanë thonë qashtu kena vepru. Se edhe koha u konë atëherë qysh u konë e dimë, po mirë, mirë.

Intervistuesja: Me çka është marrë baba jot?

Narratorja: Valla baba jem bujk u konë, me tokë, bashçen, këto krejt. Krejt ja ka arritë qëllimin edhe na ka majt domethonë me ushqim me krejt, natyrale, krejt a. Edhe s'u konë keq.

Intervistuesja: E mami, nana?

Narratorja: Nana, me punët e shpisë edhe ajo me bashçe, me qashtu, si krejt.

Intervistuesja: Me cilin prej prindërve ke qenë ma e afërt?

Narratorja: Ma e afërt kom qenë me nanën.

Intervistuesja: Pse?

Narratorja: Po, s'e di, na femrat jemi ma të ndjeshme edhe i kuptojmë do, do punë ma shumë, edhe ma të ndishme pak. E kom pasë ni nonë shumë të nalne, shumë, gjithëherë na ka eduku, na ka mësuar gjithëherë për mirë, jo për keq. Edhe e kena marrë gjithëherë edukatën e tyne qysh na kanë këshillu edhe qashtu kena vepru tani. Jo, shembull si sot, se s'i pëlqejnë ato nashti dikuj edhe pse jena konë taman. Kur u fol fjala e kena majt edhe qashtu kena vepru, mo s'ka pasë aty najfarë, shembull najfarë ndryshimi pse ashtu me bo. Veç jena mundu me ju përmbajt qatyne edhe s'ka mo. Po unë sot edhe pse më kanë vdekë prindët i falenderoj. Allahu thomë i pastë shpërblye me xhenet, "Sa mësim të mira na paske dhonë, çfarë edukate, çfarë..." Se ato e kom majtë deri tash e kom me majt deri sa të vdes, se të mirat m'i lonë kurrë.

Intervistuesja: Kallxom, a ke motra edhe vllazën?

Narratorja: Po kom motra e vllazën, katër vllazën i kom, dy motra.

Intervistuesja: Me cilën prej tyne ke qenë ma e afërt?

Narratorja: Kom qenë me motrën mas meje, i kemi 18 mujë nërmjet me to edhe jena konë si binjake. Kush na ka pa nuk e ka ditë që s'jemi binjake me ta.

Intervistuesja: A jeni hala qashtu?

Narratorja: Po ajo u pat martu, pat jetu në Angli dymdhetë vjet. Po tash për shkak të fëmive s'kanë dashtë atje m'i lanë i kanë kthye fëminë edhe kanë ardhë këtu jetojnë në këtë fshatin Prugovc. Edhe

tash hale jemi qashtu në kontakt me to, kuptohet jo si përpara se secila i ka obligimet e veta. Po, apet e kem qat dashni, qat... s'mujna me nejt pa njona-tjetrën.

Intervistuesja: Kallxom, çfarë fëmije ki qenë?

Narratorja: Fëmi shumë i nalun, shumë i sjellshëm, shumë i edukum. Në shkollë, tetëvjeçaren e kom të kryme se atëherë për shkak të udhëtimit edhe pse, pse shumë jom konë e flaktë me vazhdu shkollimin nuk kom pasë mundësi se për shkak të udhëtimit, lidhja e autobusav u konë shumë e dobët. Edhe nuk kom mujt, po sot ondërr e kom shkollën. Ja kisha arrit qëllimin, se jom konë ni fëmi shumë aktiv diqysh në çdo sen. Merrshum pjesë në shfaqje, si këngëtare jom konë ma e mira, ne recitime. Edhe sot ku kom metë s'kom mujt me kallxu veten a po kupton, me arrit qëllimin edhe fshtirë, s'osht' lehtë. Po sot më pëlqejnë femrat që jonë të shkollume, të zoja të vetit, krejt të pamvarne, shumë më pëlqejnë edhe e ni veten shumë mirë, e knaqët kur i shoh.

NËNA

Intervistuesja: Me cilin prej prindërve je ma e afërt?

Narratorja: Ma e afërt jam me babën, se baba nuk ka qenë gjithë në shpi. Ka punue ndërtimtari, po atëherë ka qenë koha e çojshin gjithka nëpër Kosovë. Ndodhke ni mujë nuk vike edhe aq na e kishim mallin për to. Edhe kurrë nuk na ka thonë as qishtu, as... Nana u konë shumë e mirë, shumë e rreptë edhe e falenderoj shumë, se çdo nonë duhet me pasë ni kufi me i mësu fëmitë deri qaty, mos me i lonë jashtë normalës me dalë. Kështu që, e falenderoj shumë se na ka mësu tepër, tepër mirë.

Intervistuesja: Çka ke mësu prej nonës tonde?

Narratorja: Gjithçka, gjithçka, edhe vazhdoj hala me mësu edhe sot, se ka gatimi, ka punëdorja, nona ka ditë tepër, din edhe sot. Edhe hala sheh edhe mun me punue, din gjithçka me punue. Tegelin që e ka qitë nona jeme, ka shumë që me maçinë, tash që ka lloj-lloj maçine nuk dinë me e bo qat punë qysh e ka bo nona jeme. Edhe shumë vajza të fshatit aty jonë ardhë me mësu te nona jem, edhe pse u konë pa shkollë po ka qenë shumë, shumë e aftë. Edhe shkrim e lexim ka mësu nona jem kur ka fillu fëmitë me i çu në shkollë.

Intervistuesja: Qysh ka ndodhë kjo?

Narratorja: Po shembull motra e madhe kur e ka fillue shkollën, bashkë me to. Tu i përcjellë shkronjat i ka mësue krejt. Tash shkruen, lexon, shumë, s'i mungon kurgjo edhe pse u konë e pa shkollë. Edhe e ka dashtë shkollën edhe u munu neve tepër me na shty përpara.

Intervistuesja: Pse s'të ka shku nana në shkollë?

Narratorja: Po nana para shumë, shumë kohe, nuk i kanë çue atëhere vajzat. Ka qenë ni fshat i Komunës të Podujevës edhe atje shumë asni vajzë nuk ka shku në shkollë. Edhe për qata, besa i kanë mshefë vajzat, kush ka pasë i kanë mshefë, "S'kemë". Veç për shkak mos m'i çue në shkollë. Djemtë po, vajzat jo.

Intervistuesja: Sa vjeç osht' ajo?

Narratorja: Nana i ka 72 vjet.

TË PRINDËROSH PRINDËRIT

Intervistuesja: Çka kanë punu prindtë e tu?

Narratorja: Besa, baba ka punu në "Ramiz Sadik", po osht' lendu në vend të punës.

Intervistuesja: E çka ka punu në "Ramiz Sadik"?

Narratorja: Ka punu ni *preduzeq* [srb.: ndërmarrje] kështu, ka bajt prej ni venit, ni ven. Thojke do hekra, do... kur u konë në atë kohë. Edhe ka qenë qishtu ni fëmi në kerr si përpara me kuaj që i thojmë edhe tu kalue u trem kali, u hi në shitore me ble diçka edhe e ka, ja ka lëndu trunin përmrapa babës.

Intervistuesja: Kali?

Narratorja: Po kali. Edhe p'i aty, baba me 30 e kusur vite u konë i lëndun. I ka ra të fikët nonstop, e une ma së shumti e kom pasë kujdesin për çdo rrugë. Baba kur u dalë prej shpie, une jom kujdes për babën. Isha ma e vogël, ata ishin tu u shkollu vllaznit, motrat të martume. Une u kujdessha, u tutsha që p'e shkelë kerri babën edhe i shkojsha gjithë përmrapa. Se ai invalid me shtagë thojsha, qetash, nuk e dike, bojke vakia në momente kerri e shkelke. Veç ka dhonë Zoti kurrë nuk ka ndodhë rrugës kurgjo. E te shpia...

Intervistuesja: Kallxom pak për nonën tonde, çfarë gruje ka qenë?

Narratorja: Nona u konë shumë punëtore, shumë u konë punëtore, ka pasë qef shumë pastërti me majt. Une si ma e vogla që jom konë, nejse motrat tjera dishin punë të shpisë e krejt. Mu veç më thojkë, "Femra duhet m'u konë shumë me majtë pastërtinë si të trupit, si të shpisë, se qaty duhen ma së shumti".

Intervistuesja: Çka ke mësu prej nonës tonde?

Narratorja: Prej nonës (qesh) me pastru shpinë, me bo bukën, me gatu bukë të shpisë, kemi gatu atëherë bukë të shpisë, përpara i kemi pjekë edhe në oxhak, me saç bukët. E kur shkojke nona dikun u dufke për babën që ish i smutë, u dufke m'u angazhu me to. Une pak e kisha shtirë, se a e ke pa zjarrmi e saçi e këto ma shtirë me i punue. Po s'u vonojke a di çpesh, si rrallë, se u konë ma e fortë, veç për shkak të babës u dufke m'u interesu për babën, kujdesja tij.

Intervistuesja: E prej babës çka ke mësu?

Narratorja: Prej babës, thojke baba, "Ma së shumti babo shkollën merre. Mëso shkollën, se kom qef m'u bo mjeke" (qesh), qato gjithë e ka pasë qef baba. Po ashtu arriti që nona ishte smutë, u bo operacion prej zorrës qorre edhe u duhsha m'u kujdes une për nanën. Ni moment tani, shkoi ni kohë, e hupa deri në gjashtë, ma shumë nuk mujta.

LUFTA

Intervistuesja: A mendon najherë për luftën? Qysh ka...

Narratorja: Une a?

Intervistuesja: Po.

Narratorja: Menoj, se une e kom, e kom përjetue. Gjatë luftës e kom pasë vajzën e madhe, kur e kom lindë une, në spital të shtetit e kom lindë vajzën e madhe. Pak kush guxojke me shku në spital. Une nuk e di qysh e mora guximin e shkova. Po kur të vjen shpejtë e shpejtë nuk ke kohë edhe me menu ku po shkoj. E kom pasë synim gjithë në, në Vranjenc ka qenë "Nënë Tereza" edhe ish për lindjet, u kryjshin aty. Po nuk e di për shpejt më erdh qashtu edhe drejt edhe ish lindja e parë nuk guxojsha aty se çka ishin raste të rona i çojshin, prej atyhit të çojshin në spital tani nuk të marrshin në dorë kur të pajshin ashtu prej ku ke ardhë.

Une shkova direkt në spital të shtetit. Shkova ka në 8:00 deri në 11:00 as që më murr kush parasysh që osht' dikush t'u lindë. Askond, hiç, hiç kërkon nuk e nijshe ka folë shqip. Nejta në korridor, ka qenë shtatori bajagi i ftohtë, bajagi. Edhe pak tuta, pak emocionet, a din, sa e kishe ni të ftohtë ashtu. Hajde erdhi dikur, kur ju ra në mend që më pajshin aty. Erdhën më murrën, "Për çka ke ardhë ti?" Thashë, "Valla me lindë, se nuk kom ardhë këtu me nejt". Më morën më qyren, thanë, "O po s'paska kohë". Kur e panë që veç më kish ardhë koha vajzës, më morën më çunë në boks.

Ke njo, nuk e di a ke motër, a doktoreshë, a çka ke? Nuk e di. E niva t'u fol shqip. Thashë, "Të lutna" thashë, "a bon me më nejt afër pak se nuk, nuk di sërbisht?" Se kapak e kuptojsha, po jo shumë. Tha, "Po, mos ki dert" tha, "hiç". Edhe mo s'e pashë kurrë, nuk erdh aty, lindi vajza, me pasë shku edhe në "Nanë Terezë" kurrfarë komplikimi s'ka pasë. Po nuk të vetshin aty, bile i niva kështu ka thojnë, "Preje more" tha, "punë e madhe" a din, qishtu. Edhe më prejtën pak s'pat nevojë, mo s'më prejtën edhe lindi vajza e morrën ata e çunë. Se atëherë nuk t'i lejshin afër sikur tash, e murën vajzën, veç e niva pak t'u kajtë edhe mo s'e pashë.

Mue më lanë qashtu çplutë, a unë u ngriva. Qaq ftohtë edhe në atë, në atë kohë ashtu nerth edhe me konë vera. O Zot e pashë ni kësi, thashë, "Hajde bre veç afroma", se s'mujsha me mrrri qeben. S'guxojsha me livrit, "Hajde" thashë, "afroma qat qebe". Ma pruni qeben, s'di qysh me thonë, ndihma na jepshin do qebe të zeza të këqija edhe ish konë qull e lagtë. Ajo jo që më boni mirë, po veç ma keq, katër orë qashtu. Nuk e di qysh jem met e shnosh pa u smu me marrë naj ftohje të thellë, po nashta Zoti po të rujke kur s'kije mundësi tjera. Më morën prej atyhit më çunë në dhomë, a ku i çojshin? Deri të nesrit pa e pa vajzën hiç, a s'mu pritke ai moment. Le që pa e pa vajzën, ktyne të shpisë ju kishin thonë që, "Duhën shumë ilaqe, infuziona, patjetër se osht' shumë keq". Me lonë kërkon s'e lejshin me hi me na pa.

Këta, më vjen keq shumë prej tyne që ishin shpenzu bajagi me ble ilaqe, a mu s'më kanë dhonë hiç kurgjo, hiç, a beson sa ka ni paracet, nuk ma kanë dhonë se jo diçka tjetër, se s'kom pasë, s'kom pasë nevojë. Deri të nesrit asni pikë ujë unë s'e kom pasë me pi, s'dojshin bre se ishin krejt sërbë, s'dojshin me tu... Veç çka u tutshin kur vike kontrolla në mëngjes, qatëherë vishin shpejtë me ta rregullu shtratin, me të kqyr. Qatëherë më kanë kqyr mue sa jom e lagtë, sa jom... edhe shoqe mes veti kush kish, që kish ardhë ma herët i kishin pru diçka me pi. Njo nuk e di tash edhe emrin ja kom harrue, ma ka dhonë ni kuti "Plazma" edhe ni lang ka qenë i borovnicës po më doket, a din, jam në ato... Ma ka dhonë e kom pi, prej mramjes deri në mëngjes qata.

Edhe të nesrit kur ma kanë pru vajzën, Allah ni fëmi m'u doke që p'e di cili osht' i jemi, i ka pasë do flokë të zeza, shumë e mirë. O kur i kanë pru... se i qitshin nifarë qysh me thonë krejt kështu e madhe, si qajo tavolina i palojshin renë fmitë krejt. I prujshin secila me numra të vetën. O ju kish bo ftyra akull, se krejt shpluet, akëll. E mora e afrova ngat veti, po nuk pini hiç, nuk pini hiç, po flejti menihere. Tani m'u dhimt që nuk pini. Thojsha, a i dhojnë me hongër, a me pi? Ata i kanë ushqy kështu. M'u dhimt tepër kur ma murën.

A din, na lejshin ka gjysë ore edhe mo deri sa ju vike koha tyne. Dy ditë më ra me nejt, për vaksina nuk pata dashtë me lonë m'u vaksinu aty. Se thojshin, "Po ja u jepin të këqija diçka, të domshme, sigurtë po ju bojnë keq" edhe nuk pranova, thashë, "Jo nuk po du me ja dhonë vaksinën, ja dho masanena". Tani në ambullantë kështu e kom çu, ja kom dhonë vaksinën e parë që e marrin. Edhe qato dy ditë m'u kanë dokë tepër të gata, se patë kqyr kërkush. Apet ishëm në dorë të kujna ishëm, u dashke me bo qysh të thojshin.

Intervistuesja: Në cilin vit ka lindë vajza?

Narratorja: Vajza ka lindë në vitin 1970... '97, 1997. Ni ditë pa i bo une 25 vjet.

ÇDO SHTËPI ËSHTË VEND I HUAJ

Intervistuesja: Kur ke fillu me punu?

Narratorja: 2007-tën kom fillue herën e parë edhe mo s'e kom ndërpre beso. Po kom fillu veç niherë në javë me punu.

Intervistuesja: Çka bojshe, çfarë pune?

Narratorja: Mirëmbajtje kom punue për arsye se nuk kisha edhe qare se fëmijtë e vogël, besa burri punojke, po shumë pak.

Intervistuesja: Çka punon ai?

Narratorja: Punon në kompani të sigurimeve, në "Hortikulturë". Po atëherë kanë qenë tepër pagat e ulëta, i ka pasë kur jemi dalë na në shpi tonë 80 marka, me marka jonë konë hala, 80 marka pagë mujore. Punën e parë ma ka gjetë çika e dajës.

Intervistuesja: Qysh tregona pak.

Narratorja: Ajo ka punue vet atë punë. Edhe u takum te vëllau, fëmijtë e tina e patën ditëlindjen, ditëlindjen e parë, i ka pasë dy fëmijë bineqë edhe i ka sot. Edhe ajo u konë t'u punu aty edhe u feju edhe burri vet nuk dojke. "S'kem nevojë, edhe s'ki nevojë ti me shku me punue". Po më thotë, "A po shkon me punue, pse s'po punon ti?" "Po" thashë, "s'po di ku edhe po m'vjen shtirë me ja nisë vet", "Jo" tha, "qe p'e thirri unë aty ku jom t'u punue edhe p'e kqyrëm e shko". Ajo meniherë tha, "Po, bire". E më çoi ajo deri aty, ni mujë jom shku niherë në javë, s'i kom thonë kërkujna hiç që po punoj.

Intervistuesja: Qysh ka qenë qajo ndjenja me shku te dikush që s'e ke njoftë përpara?

Narratorja: Ka qenë ni ndjenjë shumë e rondë, shumë e rondë. S'po di qysh me spjegue, sikur kur shkon ni vend sefte, sikur shtete të jashtme. S'e di, se s'jom konë asniherë, amo sikur kur shkon dikun jashtë e nuk e njeh as ambientin as... me fillue tash me hi këtu edhe me ja nisë prej zeros osht' goxha punë e rondë. Po t'u kqyr, t'u pyet ato, "Ku, qysh? A po të pëlqen qitu a qitu?" Hajt dita e parë, hajt javën tjetër kur shkova t'u fillue, t'u punue pak çdo... senet nuk o që s'i disha, po në shpi të huj edhe

nuk ja u din venet po edhe ajo ke e knaqne shumë. Edhe une fillova me ja nimu shpisë pak me atë pagesë, jo që ke qaq shumë, po bajagi mirë më dalke mu se isha edhe vet në shpi tanë javën, përpos ni dite që punojsha. Pak kur din me menaxhue, duhet, duhet punë po osht', ja del diqysh.

Intervistuesja: Çka kanë qenë detyrat e tua, çka je dashtë me bo?

Narratorja: Çka kanë qenë detyrat e mia, gjithçka çka të pajsh, prej...

Intervistuesja: Hajt pak...

Narratorja: Prej xhamave, dyrë, dysHEME. Kuzhina çka ka elementet, krejt çka ka. Përpos bukë s'kom bo kurgjo edhe tjerat krejt. Kom pasë me hekuros me... krejt çka ka punë të shpisë edhe ka pasë edhe pak oborr, edhe oborrin me dalë me la, po s'e kom pasë problem veç a osht' e knaqne ajo. Edhe kom dashtë me marrë paren sa ma, qysh thojnë popullorçe, sa ma hallall se kom pasë me rritë, me ushqy fëmi me qato pare.

Erdh ni shoqe e sajna ka qenë gjermane edhe më pa t'u punu i pëlqej puna tha, ajo, ka qenë nëntori tha, "Une kom me shkue në Gjermani për pushim, festat e fundivitit që jonë edhe kur të kthena a vjen edhe te une?" Tha, "Te une duhesh dy herë në javë". Thashë, "P'e provoj". M'u dhimke vajza e vogël tri vjet e lashë. A din qysh, sa mujsha me bo e me u kthye te, te vajza se hala e kom pasë tu e ushqye.

Edhe hajde u kthy ajo më thirri, shkova te ajo dy herë në javët. Ni ditë prej 9:00 deri në 16:00, ni ditë prej 12:00 deri në 16:00, po më pagujke mirë shumë. Edhe ish tepër e knaqne edhe i ka pasë fëmitë barabar me të mitë edhe ka qenë tepër e mirë. Çka i blejke vajzës vet u konë barabar me temën, çka i blejke asaj edhe temës.

Edhe punës nuk i pritojka hiç, punojsha gjithçka. Beso ajo më thojke, "Veç te ju shiptartë po shohë që fshihen xhamat çdo javë, hajde mrena, po jashta mos i fshij se apet po bjen shiu p'i bon". Kom punu aty dy vjet, gati tri, atynve ju erdh koha me shku. Edhe po më thotë, "O shumë keq po më vjen që po të lo ty tash pa punë, se ka njerëz që s'punojnë edhe kanë gjetë punë. E ti që po punon kaq shumë e kaq mirë jet pa punë".

Tha, "Po ta çoj numrin e telefonit në UNDP, aty e kam ni shoqe" tha, "niherë besoj që kanë me të thirrë veç zavëndësim tani kur të kanë nevojë ata". Beso, hiç s'i besova se thashë, hajt kjo e kryen punën e vet edhe shkon edhe për mue mo s'i bjen në mend kërkujna. Po dashti edhe ajo shumë e mirë edhe më thirrën nihere, zavëndësim ni mujë ditë. Pagesa shumë e mirë në UNDP.

Punova ni mujë ditë, deri sa u kthy ajo që ka qenë në pushim, u kthy në vend të vet, aty ju pëlqeva shumë në punë. Shumë veta tani më thojshin, "A po vjen?" Po java i kish shtatë ditë, s'kish ma shumë. Osht punë e lodhshme, s'osht lehtë, kije lloj-lloj përvoje. Ka njerëz që janë shumë të mirë, ka nejrëz me

thonë të këqi, po janë, ronë m'u përgjigj amo ka edhe prej atynve. Po nashta edhe ata nuk e kanë lehtë se e marrin gjithkon e shtinë në shpi, nuk o lehtë edhe për ata, po apet ma zor osht' për neve që shkojmë e po hijmë në shpi të huj.

Tre-katër mujë bash saktë nuk e di sa, veç më doken shumë të gatë bile, kom punu ni vend në Velani, emrin s'po ja u përmendi kush jonë konë, ajo që më ka marrë ka qenë nusja, shumë e mirë, po e ka pasë vjehrrën tepër, tepër e keqe. Puna i pëlqejke tepër thojke, "Shumë mirë po punon, po shumë kadal". Po, edhe shpejt edhe mirë nuk ka. M'u dashke prej 9:00 deri 13:00, nuk kryhen punët e shpisë prej 09:00 deri 13:00 edhe me dalë, une dojsa me ja kry krejt mirë m'u doke që e zgatsha pak, pak ma shumë.

Amo, s'e kisha problem për pagesë veç le të ndahen të knaqun. E nusja më thojke, "Tepër, une nuk e di çka boj mos m'u konë ti, qaq, qaq mirë që po punon". Menxi s'pritsha me më dalë diçka e me lonë, besom se shumë me pritesë shkojsa. Ka shumë vena që punoj tash, shkoj si me shku te naj shoqe, s'e kom problem ose te motra ose... qaq jom e lirë. E kom çelësin, hi, i kryj punët, dal. Edhe mos m'i kry s'e kom problem.

"Ti qiti në ren bo çka dush," jonë shumë të mirë. Po aty jom shku tepër... Jom gëzue kur um thirrën në UNDP zavendësim, zavendësim. Po me thonë jo më vike keq shumë prej asaj nusës, që m'i thonë, "S'po muj me ardhë mo". U gëzova kur më thirrën në UNDP, edhe e lashë s'shkova mo hiç. Shumë, ni punë jo shumë e mirë për shkak se as s'ka sigurim, as s'ka pension. Nesër e len metë pa kurgjo, nuk të figuron kërkun...

Intervistuesja: Që ke punu.

Narratorja: Që ke punue diçka. E për qetasht...

Intervistuesja: Deri tash, domethonë kurrë s'ke pasë kontratë?

Narratorja: Atëherë në UNDP, po.

Intervistuesja: Po, në këto tjerat?

Narratorja: Në këto tjerat, jo.

JETA E NJË DADOJE

Narratorja: Para se me metë shtatzanë kom punu me kqyrë ni fëmijë. Edhe u konë fëmija, çika e ni shoqes, i ka pasë gjashtë muj. Edhe prej gjashtë mujve më thirri në telefon tha, "Duhna patjetër me

dalë në punë, a munësh me ardhë?” Thashë, “S’jom mësu me fëmijë kaq të vegjël” thashë, “tutna” u tutsha. “Jo, po s’muj me ja besu kërkujt fëminë veç ty”. “Hajt” thashë, “se po vi, veç ta kesh parasysh me bo mos me mujtë, mos u liro me ato se e gjeta dikon” thashë, “se muj mos me mujtë, tutna ose diçka” thashë, “edhe duhna me ecë”.

Intervistuesja: E çka të tutke?

Narratorja: E vogël, thojsha mos p’e vraj ose nuk di me ushqy, p’e plasi. U tutsha, qekjo u tutsha. Po diqysh u mësova menihere. M’u duke asi duq fëmije, i vogël duq. Po edhe pse une shkova me kqyr veç çikën, vetë qasi natyre e kom që s’muj me nejt ni ven. Si flejke ajo, u çojsha fshijsha diçka, bojsha diçka edhe pse nuk e kisha obligim, po isha mësu me ato me fshi ose mos me mujtë me pa qato qaty keq edhe u çojsha. Masanej unë fillova me u marrë edhe me punët e shpisë.

Intervistuesja: Sa orë të bike me qenë aty?

Narratorja: Prej 8:00 në mëngjes deri në ora 16:00.

Intervistuesja: Sa u pagujshe për ato orë?

Narratorja: 200 euro.

Intervistuesja: Për ni mujë?

Narratorja: Po.

Intervistuesja: Pesë ditë në javë.

Narratorja: Gjashtë edhe të shtunën. Ka pasë raste kur të shtuneve s’jom shku. Najherë e ka çu te prindët e vet, amo pjesën ma të madhe, po edhe të shtunën. E pozitiviteti u konë qeky se jom mësu me fëmijë. E kom pa që nuk osht’ bash punë e fshtirë me fëmi, amo osht’ punë delikate.

Intervistuesja: Çka bojshe me fëmi, kur nuk flejke po meno, kohën e lirë qysh e kalojshe?

Narratorja: Ajo e vogël, gjashtë mujsh, u munojshe me ja knu do kongë që na i dishëm kur jena konë të vegjël me shti në gjumë. I jepsha me hongër, e ka pasë ni orar të vetin të caktum edhe ushqimin u deshke...

Intervistuesja: Orarin e ki kriju ti a nana vet?

Narratorja: Jo, nana vet. Une veç ju përmbajsha qati rregulli. E pregaditsha ushqimin me atë blenderin ato, i jepsha me hongër. Ajo u konë shumë fëmijë i marë, kohën e gjumit ka flejt, krejt senet i ka pasë me orar. Si me kurdisë, çu, çohu, flej, flej. Nuk e di, nuk e kom pasë hiç fshtirë m'u marrë me to. Përrjashtim nëse u konë smutë, dy herë më ka ra smutë me konë, osht' normal. Fëmija kur jonë smutë janë pak ma... na të mëdhejtë kur jemi smutë i kemi do farë tekesh tona, e le mo fëmija.

E kur u konë smutë, tanë kohën t'u e thirrë nanën e vet, "E çka m'i dhonë qetash, e çka m'i bo?" Se u tutsha me marrë ni vendim une për fëminë e huj. Pak nashta ja tesha tu e thirrë, po s'kisha ça me bo se s'guxojsha. Edhe ku p'e dinë për fëmiun munet m'u konë alergjik ose diçka mos me ja pranu trupi. Po në përgjithësi u konë fëmi i mirë. Jom marrë shumë me to, e kom dashtë shumë. Nisa m'u lidhë shumë me to, e ja nisi m'u lidhë me mu, e kaniherë kur vike nona e vet prej punës ma shumë rrike me mu, nuk i shkojke nonës vet hiç, ish lidhë prej meje.

Deri nonë mujë po më doket, kur i ka bo nonë muj ja kom nisë qaty kapak kishe po ngjyrosi me to. I kapke qeto i bojke do vija, do qesi sene. Thojsha veç m'u marrë me naj aktivitet, gjysë ore e kom pasë me ja lëshu televizorin, qashtu më ka thonë, gjysë ore e kqyrke televizorin, po kurrë s'e ka kqyrë gjysë ore, meniherë e nxike gjumi tu e kqyrë. Nashta që s'o mësu me pa televizor edhe si ja niske me kqyrë, flejke, e nxike gjumi. Kështu që, e mësova metodën me shti në gjumë, *tak* {onomatope} para televizorit (qesh) edhe ajo flejke. Edhe mirë, punë e mirë, pata mësu shumë mënyrën qysh me rritë ni fëmi, kom mësu shumë.

Intervistuesja: Sa kohë e ke rujt?

Narratorja: Dej i ka bo ni vjet, gjashtë muj.

Intervistuesja: Qysh u konë qajo faza kur u dashtë me lonë atë çikën e vogël që ke qenë tu e rujt edhe me vazhdu jetën?

Narratorja: Realisht unë e kom lonë, se s'kanë dashtë ata me më lonë, s'kanë pasë qef me çu në kopsht, kanë pasë qef m'u marrë unë me to. Se unë fillova pak me u marrë me aktivitete me to, kisha qef me mësu kapak. Edhe ja nisa me e mësu me ecë e këto gjana. Realisht krejt kohën unë e kalojsha me to edhe.... Po masnej une meta shtatëzane edhe e kom pasë ni shtatëzani me probleme e që s'mujsha mo me vazhdu me punu. Ato ma ndaloi doktori, realisht më tha se, "Duhesh me nejt në shpi". Edhe qekjo u konë arsye që e kom ndërpre, se nuk e kisha ndërpre, bile deri sa të kisha mujt jo. Për dy parët, për tri parët u konë fshtirë, edhe për mu edhe për prindët edhe për çikën.

Po jom munu gjithmonë me nejt në kontakt me to, e shoh kaniherë edhe tash, u rritë tash. Po diqysh tash s'më njeh sikur atëherë, tash ma ndryshe. Kaniherë edhe kur t'i foli pak largohet, tutët, a din, nifarë... Po u konë shumë fshtirë edhe më ka mungu shumë në fillim *auf* {onomatope}. Ka pasë rast nja dy herë edhe kom kajtë, kur m'u kujtojke qysh çohet ajo në mëngjes, e çka bon, e qysh të lyp

meniherë. E kur e disha që s'më sheh thojsha qysh osht' t'u kalu në kopsht tash. Po qe kur i ka bo ni vjet, ata e kanë çu në kopsht, une e kom ndërpre, s'kom vazhdu mo me shku. Përnime u konë e fshtirë, për fat të mirë s'jom da prej djalit tem, amo atëherë s'kom pasë fëmi tem, m'u ka dokë sikur kur dahesh prej fëmisë se u mësova me to, u lidha me to.

GJETJA E PUNËS ONLINE

Narratorja: E maj në mend ni rast e thirra në telefon, tha, u lajmëru ni mashkull, tha, “E kom banesën te hotel ‘Siriusi’, mrapa hotel ‘Siriusit’”. Po ma spjeron sa osht' banesa e sene tha, “Dy-tri herë në javët, jo ma shumë”, “Okej, në rregull”. Po e kom pasë [qashtu], kurrë nuk kom tregu që jom nonë vetushqyse, s'kom pasë qef se pak e kom pasë ni drojë që e kanë ni respekt ma të madh nëse ti je e martume. Edhe tha, “Munesh edhe me ardhë me jetu këtu” thashë, “Jo, une jetoj me burrin tem, s'kom nevoj” thashë, “unë e kom banesën tem”. Po thashë, “Veç po du me i ndihmu burrit, me i dalë në krahë edhe me punu diçka”. “Okej”.

Edhe na okej në rregull u murrëm vesh, thashë, “Ku po takohemi?” “Po takohemi dytë në Prishtinë edhe të çoj te banesa e sheh”. Thashë, “A muj me ditë ma saktë çka kom me bo une?” “Po s'ki kush e di sa punë, qaty me fshi pak banesën, naj teshë diçka pa la” edhe tha, “Valla” tha, “une jom pak diçka smutë prej unazave të qafës” tha, “najherë duhet me m'i ngjeshë”. Thashë, “Kqyre zotni kur të hap konkurs herën tjetër, hap konkurs për fizioterapeute” thashë, “e jo pastruse”. Thashë, “Se une” thashë, “jom t'u ardhë me pastru” thashë, “e jo me të bo masazhë”.

Thashë, “Kërkoj falje po masazh veç burrit tem muj mi bo”. “Po” tha, “ti s'ki kush e di çka punë”. Thashë, “Okej de, në rregull osht', më fal që të mora kohë, as s'po du me të marrë ma shumë kohë ty, as ti mu”. “Po” tha, “kjo shumë normale osht'”, thashë, “Zotni s'jom e interese me vazhdu muhabetin”, thashë, “s'jom e interese as për punë”. Edhe e kom ndërpre. Edhe mo prej aty s'kom lyp mo punë nëpër portale, se diqysh ty po të lyp mirëmbajtëse e hajt ti mu bonëm masazh të shpinës e të qafës. Edhe kur më tha ashtu meniherë e stopova.

E tani kur më gjejke najkush, për shembull kom në katun aty shumë gra që punojnë qishtu, fshijnë. Edhe ma bojke, “Valla më ka thirrë qitu njana me shku, a po shkon ti se s'po muj se jom shumë e ngarkume qat ditë?” “Ani” shkojsha. Masanej fillova me punu në pastrim kimik në Dragodan edhe aty jom konë pa kontratë. Plus më pagujshin veç niqin euro, gjashtë ditë të javës i kom pasë. Edhe aty kom punu gati ni vjet.

Intervistuesja: Qysh kishe llogari me punu aty?

Narratorja: Realisht jo pse kisha llogari, e pagujsha ni mujore, se me pagu çdo ditë s'më delke rroga. E pagujsha mujoren edhe i kisha veç katër orë punë. Masanej pjesën tjetër shkojsha fshijsha dikun, e nxirrsha. Tani masi visha në Prishtinë me shku në punë aty, deri në 12:00 isha në pune, prej 12:00-ve nëse më thirrke dikush me shku e lejsha 12:30 - 13:00, varet sa ish larg edhe shkojsha vazhdojsha, masanej hecsha në shpi. Ni kohë bajagi të gjatë më ka ndodhë qashtu deri sa dikur e lashë se ja nisi djali me nejt shumë pa mu. Po e lashë punën e pastrimit se dy herë ose tri insisitova me më regjistru, dojsha me më ecë kontributet. Edhe nuk e di pse ju kish fokusin mendja, ideja që une marrë social, e unë nuk mirrsha social.

Thashë, “Unë asniherë nuk e kom bisedu me ty këtë punën e socialit”, bile as nuk e dike që unë isha e ndame. Edhe pse kom punu dikun nuk ja kom tregu jetën personale temën, po e kom burrin edhe djalin, kaq. Edhe thashë, “Nuk e di” thashë, “pse tu ka fokusin kjo në mendje ty tash, unë s'marr social, s'jam rast social une. Pse me marrë unë social? Social” thashë, “duhet me marrë ai që s'osht në gjendje me punu, unë jom në gjendje me punu, jom e aftë për punë. Kush të ka thonë që marrë social?” “Jo, s'di pse më doket që qashtu”, “Jo nuk e di çka po të doket. A ka mundësi me më regjistru?” Dy-tri herë prapë veç arsyetimin e njëjtë deri sa e pashë. U konë tetori kur e kom lonë, në fund tetorit. Në fillim tetorit, i pari, dyti, i kom thonë që, “Dej në fund të mujit jom këtu, kështu që je i lirë me gjetë dikun tjetër gjatë kësaj periudhës. Une mo po shkoj”.

TETË ORË NË TAKA

Narratorja: Në klasën e dymdhetë, se i kom pasë tremdhetë vjet në gjimnaz, jom konë në gjimnaz të përgjithshëm, në klasën e dymdhetë ja pata nisë edhe me punu.

Intervistuesja: Ku punojshë?

Narratorja: Kom punu shitëse në “Grand Store”. E pajsha nashta, nana jem qat kohë që thashë te “Amortizatorët” nuk merrke rrogën aq sa duhet. Edhe babgjyshi e ka pasë penzinë shumë të ultë, nuk e di sa e kanë pasë në atë kohë 40 euro, a 30, nuk e di. Babi ka punu privat që të kallxova në qebaptore po nuk, rrogën herë ja vanojke ni mujë, herë dy mujë. Domethonë, kurrë nuk e ka pasë ni datë të caktume me thonë e ka rrogën qetash edhe e merr. Gjithmonë e ka marrë në mënyrë të çrregullt, kurrë nuk e kena ditë veç kur ja ka dhonën. Edhe e kom pa që nuk osht', e pajsha që nuk p'i dalin nonës tem edhe pse kurrë s'ka thonë “s'po më dalin” ose “s'kom”, amo jonë do sene që shihen kaniherë.

Edhe kom pasë qef i kom thonë, “Po du me shku me punu”. Ma ka bo, “Kryje niherë shkollën, tani puno”, i kom thonë, “Kom me kry shkollën edhe kom me punu”. Edhe ja kom nisë edhe kom punu edhe jom shku në shkollë. Domethonë, kom shku në shkollë prej tetëve më ka fillu mësimi deri në ora 13:00, në ora 13:00 jom lëshu p'i shkollës, në gjysë dy jom nisë për punë edhe prej ora 14:00 deri në 10:00 natës kom punu. Edhe u konë periudhë shumë e lodhshme, shumë. Ka ndodhë kaniherë kur jom shku

te shpia jom ulë nashta me hongër bukë edhe dej ma ka qitë nona bukën më ka nxonë gjumi, ulun në kauq. Ma bojke, “Çu, a po han bukë?” Ja bojsha, “Jo s’po du bukë”. Veç bijsha flejsha, se nuk mujsha se u lodhsha.

Tani kur i kisha edhe me mësu edhe pse kom punu apet kurrë mësimin nuk e kom lëshu. Gjithmonë jom konë me nota të mira, gjithmonë e kom gjetë kohën me mësu që kur kisha m’u pyt ose diçka bo vaki u çojsha e lejsha orën në 5:00 ora, u çojsha prej 5:00 dej në 7:00 msojsha. Tani ja nissja m’u bo gati a dinë për në ora 08:00, domethonë për me konë në shkollë. Nuk e kom pasë shkollën shumë larg, diku dhetë minuta në komë me ecë, jom shku. Domethonë, qajo kohë u konë shumë e lodhtë edhe qaq shumë më pat ra imuniteti i trupit edhe lodhja edhe m’u ka pasë formu psorijaza, smuja e lëkurës. Mjeku më ka thonë edhe prej stresit, prej ngarkesës, prej lodhjes në moment që të bjen të shfaqet prej moshës 18, prej moshës 18 deri në moshën 25 vjeçare.

Edhe une jom konë bash në qat moshën që u lodhsha shumë edhe 17 vjet, 16-17 edhe m’u formu psorijaza. Në fillim nuk e disha as çka osht’, veç e pajsha që po skuqet lëkura. Tani nana jem, “Me shku te mjeku, me shku te mjeku”, thojsha, “Kur ta kom ni ditë pushim” a din, se isha edhe në punë edhe u lodhsha diqysh menxi s’pritsha ni ditë me pasë pushim, thojsha apet m’u çu me nga nëpër mjekë. E pata lonë, e pata gjetë kohën, tani ja pata nisë me përdorë krema e sene, se më thanë, “Nuk heket, kjo veç mirëmbahet”. Amo, qajo kohë u konë tepër e lodhshme, sidomos dy vjet se në klasën e dymdhetë edhe tremdhetë më ka ra edhe me punu edhe me shku, me shku në shkollë. Fakulltetin...

Intervistuesja: Kallxoma, spjegoma pak...

Narratorja: Po?

Intervistuesja: Puna çka ka qenë?

Narratorja: Puna, puna, kom punu shitëse, më ka ra me nejt, e kena pasë prej 8:00 dej në ora 22:00, sa orë, prej 14:00 dej në ora 22:00, p’i bjen diku tetë orë, a po? Tetë orë në komë jena konë, nuk kena pasë drejt m’u ulë asni moment edhe e kena pasë obligim me pasë, me mathë shtiklla, a dinë take. Se domethonë nëse je shku me të rrafshta ose me të ulëta nuk të kanë pranë, nuk të kanë lonë me hi as mrena. Domethonë, edhe i marrsha gjithmonë në shkollë me veti këpucat, i shtisha në çantë se tani kur shkoj atje me shku me patike, e atje m’i dathë patiket m’i mathë këto. U konë bajagi zor se për shembull prej 8:00 mëngjes niherë lodhja e shkollës, mandej prapë m’u kthy me nejt tetë orë. U konë shumë, trupi, komët të kanë dhimtë komplet.

Sot kur e menoj thom, nuk e di qysh kom mujt nashta edhe rinia, a din, mosha e re e sene. Sot kur e menoj, thom kurrë s’kisha mujtë as dy orë me nejt ashtu. Nuk kena pasë drejtë me nejt ulë asni minut. Edhe bukë kur kena shku me hongër nashta e kena pasë pauzën, aty e kanë bo edhe bukën, kuzhinën e kanë pasë. Kur jena shku me hongër bukë, domethonë u dashtë me hongër për ngutë, nashta për

dhetë minuta me kry krejt drekën. Nëse u ardhë dy herë shefi të ka nxonë qaty të ka bërtit nashta, “Çka po rrinë tanë ditën t’u hongër bukë?” A nashta veç sa ja ke nisë me hongër, a din. U konë presioni shumë i madh, non stop na kanë...

Intervistuesja: E pagesa?

Narratorja: Pagesa u konë shumë e ulët, shumë e ulët, shumë e ulët, dikun 200 euro t’i kanë dhonë edhe ato nuk jonë që t’i jepshin me rregull, se gjithë t’i kanë vanu pesë ditë, gjashtë, dhetë ditë. Edhe nëse ja u ke lyp, a din, i ke thonë, “Po më duhen për diçka” thojke, “Nuk kom. Prit”. A din, gjithmonë privati në ditë të sodit shumë problem e ka pasë. Qetash nashta pak diçka, po në qat kohën, atëherë u konë shumë, shumë zor me punu te privati, se domethonë i kanë...

Intervistuesja: A ke pasë kontratë?

Narratorja: Jo, jo, kontratë s’kena pasë. As s’kena pasë kontratë, domethonë paret i kena marrë kesh, na i kanë dhonë qysh kanë mujt. E ke pasë rrogën, bo vaki herë t’i ka dhonë niqind, herë 50, niherë 20 a din, krejt varet qysh i ka konvenu atina m’i dhonë. Nuk jom konë veç une, jonë konë krejt punëtorët qashtu. Ma së problemi, për shembull e kanë pasë studentet që jonë konë në fakultet, se ato e kanë pasë edhe qeranë e banesës edhe u dashtë me pagu qeranë.

A për shembull, ka ndodhë e kom ni shoqe, i ka thonë, “Nuk ma ka dhonë rrogën hala”. [Qiradhësi] i ka thonë, “Gjoj se mu s’po më intereson, se të qes prej këtuhit. Me qet date ki me pagu [qiranë]”. Niherë lypke, thojke, “Ami paret se po më vyn” a dinë, thojshin, “Jo, s’kena”. Gjithmonë punëtori u konë fajtor pse p’e lyp paren e vet. Edhe kontratat s’janë ardhë në shprehje hiç, ato as me përmen nuk ka guxu kërkush. Nashta edhe shumica punëtorëve nuk e ka ditë që duhet edhe me ju bo se qaq që s’u apliku kërkun hiç qekjo punë.

PA LETRA, PA KONTRATË

Intervistuesja: Kur ke fillu me punu?

Narratorja: Valla, kom fillu prej moshës 30 vjeçare.

Intervistuesja: *Uh* {onomatope} edhe qysh ka qenë?

Narratorja: Po ka qenë, shumë jom konë e lumtur kur kom fillu me punu që më kanë liru për shembull, që më ka dhonë leje burri. Pse? Se s’e kom pa të arsishme, pse shembull une mos me shku ni punë me krejt, pse mos me shku? Une qajo që jom konë gjithëhere isha, kudo që jom e njejta, pse...?

Intervistuesja: E pse u duhshe me vet burrin?

Narratorja: U dehshe me vet se atëherë qashtu, pa të dhonë leje burri s'ke mujt me shku kërkun, s'ke pasë drejtë. Sepse nashta ish ardhë puna dej te problemi edhe pa qare u dashtë me e ulë kryet edhe qysh ta ka dhonë komandën burri. Po i thashë, "Une du me punu, se boll ka shku koha pa punë e krejt", "Jo" tha, "ti s'ki nevojë" tha, "gratë e tona s'kanë nevojë me punu, se na punojna". "Po ti punon, po unë për veti du me punu, për fëmi tem, për jetën, për krejt, pse me nejt kur e du punën edhe jom e punës". Po ma vonë ka ndryshu edhe e ka pa që normale osht' ajo, duhet me punu, puna duhet. Edhe më ka leju, ja kom fillu me punu, tash kurrë s'ma merr mendja m'u nalë, as hiç.

Intervistuesja: E kallxom, qysh ka qenë puna juve e parë?

Narratorja: Po puna jem shumë e knaqne jom konë, kur ja kom fillu punës shumë e knaqne. Po thom, që e kom dashtë punën gjithë, s'kom mujt me ja arritë qëllimin kurrë edhe m'u ka dok se ni jetë tjetër krejt a edhe sot më doket. Se më dhimet qajo kohë që më ka kalu pa punë. Pse s'u konë në rregull ajo, pse, pse mos me punu femra kur don me punu? E ni veten shumë ma mirë që punoj. Edhe pse s'kena mujt me ja arritë qëllimin me u shkollue, e me do punë tjera m'u marr, ma lehtë diçka ma mirë. Po edhe kjo s'osht' keq, kur e di që s'kena punu kurgjo, shembull jena marrë veç me punë të shpisë, je martu e ke prit musafirin, je marrë me do sene shumë të kota, a po kupton? A për vetveten, qysh me thonë, s'ke pasë nashta mundësi ni kafe me dalë me pi. A krejt punët i ke bo, si je çu prej mëngjesit e deri në mramje je munu me respektu krejt qat familje, farefisnin krejt, po kur u ardhë puna për me dalë e kështu nuk ke mujt m'u knaq kurrë.

Kom fillu te motra në restoran, e ka pasë në Milloshevë, po sezona, s'ka pasë punë gjatë dimnit puna u ra edhe u dashtë m'u largu me gjetë punë tjetërkun. Se s'kanë mujt ata, shembull qato pagesa me ja u bo, shembull punëtorëve që i kanë pasë edhe s'ke pasë çka ju bon edhe u dashtë m'u tërhjekë. E në restoran kom hekuros mbulesa edhe te bina nusës jom konë kryesore, se jom konë qysh me thonë, gjithërë jom konë për punë kështu përfekt. Kom pasë qef taman mirë me bo edhe unë jom konë kryesore aty.

Intervistuesja: Çfarë detyra ke pasë qaty?

Narratorja: Kom pasë m'i pastru mbulesat, m'i hekuros edhe po thom kryesore jom konë te bina nusës që unë i kom kry ato krejt.

Intervistuesja: E aty çka ka?

Narratorja: Aty ka mbulesa e tavolinës te dhondrri, te çifti edhe mrapa osht' perdet ato dekorimet ato çka don m'i ba dikush. Ka ndodhë që edhe prej familjes, qasaj familjes që e ka bo darsmën i kanë pru,

të vetat kanë dashtë. Jo çka kanë pasë këta të restoranit, shembull, po kanë dashtë me bo edhe ma mirë i kanë pasë mundësitë, tani u dashtë edhe qato m'i pastru, m'i hekuros çka kanë dashtë ata, çfarë dëshira kanë pasë u dashtë me ja u plotësu tamam.

Intervistuesja: A të pëlqejke qajo?

Narratorja: Po, s'e kom pasë problem, se na jena konë punëtore edhe ven kena bo gjithkunj. Edhe jom konë shumë e knaqe s'e kom nje lodhjen. Veç kom thonë krejt tjetër jetë, krejt, çfarë ndryshimi, me gjithë vullnetin tem jom nisë edhe jom kthye. Tash mu ka dokë ni jetë krejt tjetër. Une po të thom që punës kështu s'ju kom tutë kurrë, edhe kom thonë pse kjo e bon edhe une kom me bo. E bon, shembull dikush e unë s'muj e boj, jo kom me bo edhe une, se une jom vetvetja edhe kom mujt me bo. Po nifarë stresi që ku po shkoj, mos po kom fjalë, mos nuk po i pëlqen edhe pse motra thojke, "Kujt moj s'i pëlqen ti?" Thojsha, "E nuk i dihet ka, gjithçka ka, nashta mundohesh për mirë po ta keqpërdor najkush edhe qe të largon nashti". "Jo moj" thojke, "ti ven ki gjithkund. Se na që jemi të punës" thojke, "gjithë vend bojna", a din?

Intervistuesja: Nuk osht' ndjenjë e lehtë me hi në shpi dikujna...

Narratorja: Shumë osht' problem, shumë me stres, kur kom fillue domethonë në qat' moshë, në qat' kohë shumë me stres. Se kom thonë ku po shkoj, po domethonë me propozimin e dikujna që e kom ditë në familje tamon, se gjithkunj parja s'ja vlen për mu. Nuk osht' gjithçka, kurrë as s'ka mu konë. Se pa e njoftë ni familje taman kështu me rrojë s'kom pranë me shku. Po ajo që ma ka gjetë tamon e ka ditë sigurtë çfarë familje më ka thonë. "Të njoh çfarë femne je edhe bon, se m'u konë që s'bon nuk të thom".

Intervistuesja: E kallxom qysh e bon marrëveshjen? Me konë mirresh vesh?

Narratorja: Po marrëveshjen, marrëveshjen shembull me ndërmjetësuse. Ka shoqe që kom të qasaj ane, tash sot jonë të martume në qytet e njohin dikun, lidhje mas lidhje. Ju thotë dikush, e kërkon naj punëtore. Normal që gjithkush kërkon punëtoren e mirë edhe të sjellshme. Edhe i thotë që, "A e kije dikunin se qishtu, qishtu" shembull bash qetash e kom ni ofertë, ishin zyre te banesat e arabëve. Edhe më thirri shoqja më tha, "A don me shku, se kishin thonë që, 'Kurrë punëtore taman të mire s'kena pasë. A e kije ti najkon me na gjetë? E ka ni orar të plotë, e ka pagën qekaq. Po nëse na pëlqen, nëse osht' qysh po thue ti, se dimë as vet, kena m'i ndihmue shumë asaj, asaj gruje'". Kur të shkoj tash aty, e asaj osht' me m'i tregu krejt çka kom, çfarë pune, m'i thonë krejt me kohë. "Edhe unë po t'i tregoj të mijat edhe ti tuat që mos me pasë fjalë se due tamon..." a din?

Intervistuesja: Po de, për qato po thom, kallxona qysh...

Narratorja: Po, “Due tamon m’u konë e knaqne ti edhe une. Po, ti mos e nifsh veten të knaqne, atëherë une largohna vet. Veç ni fjalë ki me ma thonë, ‘Qitu s’po më pëlqen edhe u kry’. Po une në mundësi të mia, ki me ma vlerësu punën ti edhe po ja filloj”. Ata gjithherë ku jom shku, jonë konë të knaqun shumë. Edhe e kom ni une veten shumë mirë.

Intervistuesja: Sa orë zakonisht punon?

Narratorja: Po zakonisht kom punu me tetë orë. Po qetashti jom me ni orar të shkurtë, po këta kanë thonë që i kem zyret te Komuna e re edhe mas ni kohë, mas ni viti, tash po bohet ni vit në gusht. “Mas ni viti kena me dalë atje, e ki orarin e plotë, e kije pagën kuptohet taman, qishtu edhe e kije orarin taman”, a din?

Intervistuesja: Çfare janë detyrat e zakonshme tuat, çka kryen?

Narratorja: Po detyrat e mia të zakonshme jonë mirëmbajtja, dritaret, komplet çka ka nevojë, tavolinat, krejt çka të ka nevojë krejt i kryj. Nuk ka pasë nevojë, shembull asni fjalë me ma thonë që, “Qeto s’e ke bo”, po gjithçka në rregull u konë edhe më kanë thonë, “Shumë mirë”.

Intervistuesja: A ke pasë najherë kontratë për punën që e ke bo?

Narratorja: Kurrë.

Intervistuesja: Qysh nihesh për këtë sen?

Narratorja: Kurrë. Ka ndodhë kur kom shku në Fushë Kosovë te këta si e kanë “BauMarketin” kom punu, ju kom thonë, “A bon me kontratë me ma bo?” Se krejt marketet çka i kanë, krejt punëtorët i kanë me kontratë, pse veç ti m’u konë e ndame, shembull. E nashti une e kom bo, jo nashti po punën e kom bo, puna ju ka pëlqy krejt edhe jom marrë vesh me atë zojën e shpisë i kom thonë, “A bon?” Ka thonë, “Bon, po nëse pranon me t’i nda shembull prej pagës tonde mujore, atëhere bon...” bon për shembull 25 euro, 30, sa osht’ me rregull? Edhe kom thonë, apet s’kom pranu se s’e ke pasë ni pagë ku me ditë sa edhe atëherë domethonë që i ke pasë nevojat e shpisë edhe nashta s’ke mujt me i kry, veç do çka janë të rëndësishme edhe s’ke pasë qysh, po. Edhe e kom lonë për jo... apet, apet kom vazhdu qashtu pa letra, pa...

SIGURIA

Narratorja: Ma shumë ajo çika mixhës mirrët po kaniherë thom, “A e vete çfarë njeri osht’?” Ose, “A ka me nejt qaty?” Ose diçka, se me shku te ni shpi te ni njeri që s’e ngje munët me të qëllu tylifare. Edhe jena dy femra tek e fundit a din, nuk kena fuqi nashta m’u mbrojt nëse dikush munët me të sulmu ose

diçka. Gjithmonë vjen edhe ajo tjetra ose kaniherë edhe burrin e shtin me fol në emën ton. Ose vjen, kur kish kohë na çojke, kontaktojke me to që me ditë, a din, që osht' edhe ni mashkull me neve se veç na femrat osht' pak problem. Zakonisht shkojna vet ose diçka kur të na thirrin femrat, si femën a din, ka plot qishtu prej jashtit që vijnë edhe ma shumë femrat mirrën me këto punë.

A normal osht' tremë e frikë se ti nuk e dinë në banesë të kujna po hin ose çka munët m'u konë ose çka munët me të ndodhë qaty. Edhe nuk osht' lehtë ka tjetra anë siguria, se për shembull ti në katin e tetë në dritare ki m'i fshi dritaret, përjasht ki m'u zgat, niherë munësh m'u konë e lodhtë ose me t'u mirrë mentë edhe munësh me ra poshtë. S'kena kurrfarë sigurie, a din, domethonë edhe pse punë shumë të rrezikshme nuk i bojna. Ni sen që e shohim që o pak ma zor kaniherë thojna, "Ma mirë p'e lojna se për 20 euro, nuk bon me shku jeta".

TË SHKOSH NË KËMBË NË PERËNDIM

Narratorja: Atëherë që dolën në Gjermani, që ke qajo vala e azilantav, patëm dalë bashkë na me burrë. E kom pasë edhe djalin dy vjet i ka bo atëherë domethonë. Pata dalë.

Intervistuesja: Qysh keni dalë?

Narratorja: Kena dalën, niherë këtu kena pasë hyp në autobus, me autobus jena shku në Sërbi, prej Sërbisë ni, ni familjar dikush e ka gjetë ni njeri, ka thonë, "Ju merr ky edhe keni me hypën domethonë në Novi Sad edhe kanë me ju çu deri në Austri kanë me ju qitën, pa problem". Na hypëm në atë kerr edhe na lanë në kufi me Sërbinë, Sërbi-Hungari. Tha, "Veç kalone qeto, dilni te asfalti" tha, "une dal ju marr anej". Na e kalunëm udhën, dolëm anej, e kalunëm domethonë kufinin pa problem. Prit, mo ai hiç, domethonë u zhduk njeri (qesh), na ra me ecun, s'po di me thonë kur kena mrri atje në ora 11:00 deri në 05:00 mramje.

Veç kena ecë udhës, veç ecshum, ecshum, djalin e kom pasë shumë të vogël, ni vjet e gjysë, domethonë dy vjet m'i ka bo atje. Edhe kajke nonstop thojke, "Po du m'u kthy te shpia". E dike, na shkojshum drejt anej, ai u kthejke, "Jo" thojke, "Po du m'u kthy te shpia, te shpia". Jom konë me burrë, me kunat edhe me dy shokë të burrit. Ata më kanë nimu shumë, se e majshin shumë në krah, u munojshin me mashtru. Unë e kom pasë në gji në atë kohë edhe nonstop kur lypke me pi u dufke qishtu *hopa* {onomatope} me çu edhe t'u ecë tu i dhonë gji (qesh). Kaniherë u ulshum, pushojshim, po ma shumë kena ecë dej sa na nxunën policia e Hungarisë, na tubunë krejtve.

Tani na murrën veç familjarë çka janë domethonë me fëmijë, hypëm me ni, na hypën me ni kombi të burgosunëve edhe na çunën me nifarë garazhe ish konë. A kunati me shokë të burrit metën aty se thanën, "Ju marrim ma vonë". Na çunën me ni garazhë ish konë thuj se krejt ujë aty, na shtinën qaty. Dej sa na murrën do të dhana, nuk e di çka bojshin ata. I kanë pru dy autobusa, tani me autobusa na

kanë marrë edhe na kanë çu me nifarë burgu, emrin s'ja di atij venit ish konë si burg. Aty kur jena hi jom konë qaq e lodhne, e dërrmume, si jena hi kom flejt mo s'kom ditë kurgjo dej sa u ardhë polici në mëngjes, na ka kërsit në derë.

Nuk na kanë majt shumë, na kanë dhonë edhe bukë e ujë e krejt senet, a din malltretim s'kena pasë kurgjo. Edhe i kena marrë domethonë ato, janë ardhë na kanë thirrë edhe janë ardhë na kanë marrë të dhanat komplet, me qit gishtin ato çka shkojnë edhe na kanë liru domethonë. Po na dojshim me u bo bashkë edhe me kunatin edhe me ata shokët. Ni natë anej e kena marrë ni hotel, ish konë si motel kështu diçka. Edhe jena hi kena nejt aty ni natë dej sa jena bo bashkë me ta. Kur jena bo bashkë me ta tani qai njeri që ka pasë me ardhë me na marrë, ai veç na rrejti, nuk ka ardhë me na marr hiç.

Kena marrë taksì, edhe bile njoni taksist që u konë që na ka pasë çu ish konë polic ai, po i ka konvenu nashta çmimi, se në Ballkan në përgjithësi korrupcioni (qesh) është numër ni. Edhe na ka marrëm na ka çu deri në Budapest. Në Budapest tanaj kemi nejtun në hotel, u ardhë... qai shoku i burrit e gjeti dikun të njofshëm, u ardhë na ka marrë me kerr edhe na kanë çu deri në Austri. Më ka marrë mu me fëmi edhe atë djalit. Se e çoi tezja atij djalit me e marrë edhe na kanë lonë në Austri, në stacion të trenav, na kanë nxjerrë mu edhe burrit, tha, "Hajde me mu" tha, "të ja u nxerri une biletën se mos po ju vërejnë juve". U konë atë ditë shumë t'u ra borë, tepër u konë.

Domethonë, kena pasë mu nisë për Gjermani në ora 12:00 ditës, nuk jena nisë deri në ora 2:00 të natës, kena nejt në stacion se u bllokun udhët krejt komplet. Në ora 2:00 të natës jena hyp në tren kena mrrì diku ka ora 5:00 a 6:00 në Gjermani. Atje kur shkunëm s'dishëm as ka me ja majtën, se s'dishim as gjuhë, as vend, as kurgjo. Edhe metum qaty, jena hi me ni kafe, i thojsha burrit, "Hajde hina veç të nxehum pak, a bojna diçka" se shumë u konë ftohtë. Edhe jena hi qaty kena nejtën, domethonë nja ni orë. Jena zatet me ni familje shqiptare që ishin ardhë qishtu si na refugjatë. Ish konë burri, gruja, e i kanë pasë katër fëmijë.

Amo edhe ai burri vet i kish thonë, "Hajde ti se si të vish në Gjermani veç kallxom ku je une vi të marr". Edhe ai ish nisë me shpresë se ka me marr vëllai vet, në fakt e thirrke në telefon, nuk ja çilke telefonin, veç i shkrujke, "Shko qetu" a din, me emra, atje. Po ai nuk dike, as burri, as gruja, as fëmitë, ishin konë shumë të vogël, nuk e dishin ata as anglishtën, as gjermanishtën, asni gjuhë hiç. Ku me shku ai, s'e dike as ku nxirret bileta, as çka bohet, veç met midis udhe njeri. Edhe i thanum... se na anglishtën, a din, e dishëm pak a shumë edhe i tha burri, "Hajde me mu". Tani e zatetum ni shiptarë me letra atje, na blejti do bileta e tha, "Shkoni në Shtutgard", na jena konë në Mynhen më doket qaty. Edhe na i ka nxerrë biletat.

Tash u dufke m'i ndrru shumë shpesh trenat aty. Edhe burri jem i kuptojke pak a shumë. Edhe jena shku dej atje, aty e kena lonë ato, na u lajmërum azil domethonë në polici, ai nuk e di çka ka bo, ka u shku, se s'dike as vet, domethonë e kish rrejt vëllau i vet. Aty s'kena nejt shumë, nja katër mujë në Gjermani. Kena nejt, ni mujë kena nejt në kamp, tre mujë na kanë pasë qit në banesë, domethonë e

kom pasë banesën veç me burrë e me djalë. Dhoma, salloni, kuzhina, u konë mirë, domethonë me na mungu s'na ka mungu kurgjo hiç, janë kujdes shumë mirë për neve.

Qat venin ku jena konë na u konë Osna... Osnabruk, jo njo tjetër, qysh u konë, po më del prej mendjes (qesh) emri tina. Se tha... jonë konë do plaka aty e tha asi, "Edhe lufta në Kosovë kur u konë" tha, "te na" tha, "nuk ka pasë refugjatë shqiptarë. Domethonë, ju jeni të partit që ju kanë pru". Jena konë veç na edhe ni çikë e ni djalë, jonë konë çift ata. E shumë na kanë nejt gati, se s'kishin pasë kurrë refugjatë prej asni ane. Edhe tani na erdh [ftesa], shkunëm në intervistë, po tani na ka ardhë negativitet edhe e kena nënshkrua meniherë, u kthynëm. Se thojshin, "P'i marrin me zor nëpër shpija e sene". Burri tha, "Masi e kom djalin je edhe ti nuk po du as me ikë as kurgjo" na ka ardhun edhe jena kthy.

KUR NUK TRASHËGON ASGJË

Intervistuesja: Kur e keni ble banesën, a e keni ble prej punës juj apo e keni trashëgu a?

Narratorja: Pak trashëgim, atje e kemi shitë në pjesë tokës edhe e kemi dhonë atë pjesë të pareve, pjesën tjetër jemi tu e dhonë tash, për tetë vjet e kemi.

Intervistuesja: Sa paguni?

Narratorja: 300 euro në mujt.

Intervistuesja: A osht' shumë për juve?

Narratorja: Po mirë po ja dalim niherë, amo pak osht' shumë.

Intervistuesja: E qysh ka qenë qeky viti pandemik? A ta ka ndryshu najfarë mënyre jetën?

Narratorja: Paj, po, atëherë mo tre mujë që s'punum as burri. Edhe këto të shtetit që dulën edhe këto nuk dulën me kohë, pak me vonesë. Tash apet që u mbyll dy javë, apet që dje e qitën, a din, pak, po normal pak po. Nja dy muj s'kemi mujt me pagu, po na nuk e kena me bankë, e kena me pronarin e banesës, ai pronari na ka kuptu edhe mirë. Dy muj s'e kemi pagu, tash vazhdojmë normal me pagu.

Intervistuesja: A i ki ti prindët?

Narratorja: Po, po, i kam.

Intervistuesja: A janë hala...

Narratorja: Po, jonë në Emshir, po. Gjallë janë. I kom vllaznitë, vllaznitë e martumë, katër vllazën të martumë, janë nëpër shpija të veta. Kanë bo shpija.

Intervistuesja: Qaty në të njejtin vend?

Narratorja: Qaty njejtin vend. Kena pasë dhetë ari tokë, e i kanë ndërtu shpijat.

Intervistuesja: Veç për vllazën apo edhe për motra?

Narratorja: Jo, për motrat jo, s'ka vend edhe për motrat. Për vllaznitë, të katërtit janë aty.

Intervistuesja: A ju kanë dhonë prindët diçka juve çikave a jo?

Narratorja: Jo, niherë jo.

Intervistuesja: A osht' në plan?

Narratorja: Ka thonë babi, "Po, ka". Amo, niherë, në bazë të kushtev niherë jo.

Intervistuesja: E qysh keni vendosë me shku në Fushë Kosovë me jetu?

Narratorja: Kemi vendos se këtu pak shtrejtë, e normal që puna të shtetit diçka jo, e s'mujshim mo me ble këtu në Prishtinë. Edhe vendosëm në fund atje në Fushë Kosovë që me ble.

Intervistuesja: E Fushë Kosova qysh osht' me jetu atje?

Narratorja: Mirë, në fillim m'u ka dokë edhe aty pak ronë deri sa jom adaptu, po mirë osht', s'osht' keq.

Intervistuesja: E çka të pengojke?

Narratorja: Më pengojke pak ajri, ajri në mramje pak i Obiliqit, vike pak era në mramje, më pengojke qajo shumë. Tash jom adaptu edhe s'po di mramje ashtu nuk dal nashta, a din, dritaret e mbylluna. Nashta jom adaptu edhe aty, a po din, amo tash s'më doket keq, në fillim pak m'u doke keq. Nashta edhe ambientin kur e ndrrova, a din. Tash prej katuni me dalë në Fushë Kosovë osht', osht' tjetër normal. Atje osht' ajri shumë i pastërt, këtu osht' ajri ma i ndotur.

Intervistuesja: E për fëmitë qysh ka qenë?

Narratorja: Po për fëmijtë edhe ata qishtu pak, djali osht' pak ma i madh. Djalit p'i pëlqen atje natyrë me dalë, në fshat atje. Në vikend shkon gjithherë, shkon te gjyshja atje. Vjehrrin më ka vdekë vjet e te gjyshja shkon, te kunati. Çdo vikend thuhet se ai po shkon.

MARTESA

Intervistuesja: Kur je martu ti, në çfarë moshe?

Narratorja: Une jom martue '97-tën.

Intervistuesja: E sa vjet i ke pasë?

Narratorja: I kom pasë 24.

Intervistuesja: Edhe qysh vendose m'u martu?

Narratorja: Qysh vendosa, e pavendosët jom konë shumë edhe pse na njëfshin shumë si, si shumë femra që jena konë të sjellshme, të nalne, të ni familjes të mirë. Shumë jom konë e pavendosët, se kom thonë fat i jetës shumë ka rëndësi a. Në jetën e njerit qekjo ma e rëndësishmja në jetë u konë. Edhe kom thonë ishalla e gjej vet si veten, nashta si veten jo, po përafërsisht, bile si ngat dikun ni djalë që... Po apet s'osht' keq, kryesorja morali osht' mi krejt.

Intervistuesja: A ta ka gjetë dikush, a e ke gjetë vet?

Narratorja: Shojja e ngushtë djalë të hallës e ka pasë edhe jo që ku me ditë sa domethonë më ka pëlqy anej-knej, po sjelljet e tina më kanë bo që me dalë me to edhe m'u njoftu e m'u... me fjalë të sajna domethonë.

Intervistuesja: A e pate fshtirë me ndrru vendin?

Narratorja: Pak po, se pak qytetin e kom dashtë ma shumë, se nashti pak kena hekë me do punë, e ma të angazhum jena konë, për shembull me bari me mledhë, e ato, e ato, a po kupton? Edhe kom thonë që... une isha kështu për pastërti tepër edhe kisha qef veç mrena në shpi m'i gjetë vetit punë, jo jashtë a po kupton? Edhe na u ka dashtë me i mrrin krejt punët edhe me dalë jashtë. Edhe kom thonë që me rëndësi është njeri m'u konë, martesë m'u konë tamam, dej diku me gjetë. Po pak qyteti më ka pëlqy ma shumë, se e kom ditë që ma të afrime janë punët, ma së shkurti, po.

Intervistuesja: Kallxom, qysh ke ardhë në familje të re, prej familjes tonde?

Narratorja: Shumë, shumë rëndë e kom përjetu.

Intervistuesja: Spjegoma pak.

Narratorja: Vallahin une për veti shumë rëndë, se na kena pasë respektin. U dashtë shembull m'u çu herët në mëngjes, me bo shërbimin me kafe qata anëtarë krejt.

Intervistuesja: Sa kanë qenë?

Narratorja: Jena kanë shtatë. Edhe u dashtë shembull...

Intervistuesja: Kush ka qenë, spjegoma kush ka jetu me juve?

Narratorja: Ka jetue, veç ni kunat s'u kanë me neve atëhere, se krejt na anëtarët e familjes burrit, krejt i ka pasë qaty.

Intervistuesja: Vjehri, vjehra?

Narratorja: Vjehri nuk u kanë se s'e kom gjetë, ai kish pasë vdekë ma heret, vjehra, kunetë, fëmija kunatit, kunata. Tani dikur mas meje u martue, une me 18 maj jom martue, kunata mas vitit ri. Domethonë, edhe krejt komplet jena kanë në familje qaty. Me fol Zoti mos e boftë, s'ke fol kurrë, pa marrë parasysh pe çka pe, të thotë dikush çka të tha, je bo nija - s'nija, pashë - s'pashë. Ajo u kanë te unë se nona më ka eduku edhe më ka thonë, "Pa marrë parasysh qysh do qoftë dikush, ti veç me fjalë të mira edhe me respekt m'i ra. Edhe mos me fol". Jo që u kanë edhe koha pak qashtu, po ndërgjegja s'mi ka leju do sene, hajt se gjithkush e ka për veti edhe une jom qajo që jom, jom rritë në qat familje, që e kom edukatën e familjes edhe nuk muj.

Intervistuesja: A të vike fshtirë?

Narratorja: Fshtirë. Sot vajza jem shembull më thotë për do sene, shembull që i din kur u rritë e ka kuptue jetën tem deri dikun. Thotë, "Mam qysh ke mujt? Une për veti s'muj duroj. E di që kurrë nuk ke fol. Pa marrë parasysh nashta ta ka lëshu naj fjalë të rëndë najkush, nashti të ka ngucë e krejt, ti kurrë nuk ke fol, une nuk muj. Mam të kom, e di çfarë mami të kom, po une për veti nuk muj, s'muj mu durue qashtu". Shembull, po.

Intervistuesja: A i bjen pishman që ke qenë qashtu?

Narratorja: Jo, për mirë nuk jom pishman kurrë. Nashtë, gjithkush për veti e kem Zotin.

DEPRESIONI PAS LINDJES

Narratorja: Në depresion jom konë meniherë mas lindjes të djalit, domethonë djali m'i ka bo gjashtë mujë, masi m'i ka bo djali gjashtë mujë i kom pasë në shpi të burrit dy vdekje. U konë gjyshja vet, u konë me neve në shpi edhe u konë mixha i tina. Domethonë, jonë dekë brenda dy jave edhe e kom pasë une djalin e vogël edhe qaq shumë, domethonë niherë njona deke edhe si nuse domethonë s'di u pata trishtu se mu nuk më ka ra me pa, a din, me pasë deke në familje.

Edhe u pata tutë diqysh edhe kur ndodhi edhe vdekja e dytë njerëzit aty tregojshin sene të trishtushme, ngjarje edhe pata hi në depresion. Jom konë në depresion shumë keq, jom shku nëpër çdo mjek, jom shku te psikologët, gjithkunj. E kom pasë djalin në gji thojshin, “Hiçe djalin prej gjinit”. Po diqysh kurrë nuk e kom pranë ato me përdorë terapi. Niherë ma kanë dhonë ni terapi, kom provu me përdorë. Amë hapin e parë që e kom pi, domethonë tri ditë nuk m'u ka nalë kurrë kryt, une nuk kom mujt m'u çu prej kauqit edhe mo. Kom thonë nuk e pi.

Veç me ni hap e kom pasë qat dhimje të kresë. Edhe kom thonë, “Jo, kom m'u munu me gjithë forcat me kalu”. Forca e vetme që ma ka dhonë u konë djali jem. Domethonë, u konë, kur e kom pasë sikletin ma të madh, sa herë e kujtoj këto prekena, sikletin ma të madh kur jom konë sa herë e kom kap ato afër më ka dhonë forcë diqysh (i dridhet zëri). Shumë forcë sa, nuk e di, edhe thojsha veç për to kom me jetu. Gjithmonë e kom pasë atë frikën se nesra kom me dekë (qan), nuk kom m'u konë gjallë. Edhe më rroke si munim, si siklet, nuk e di as nuk muj me përshkru me fjalë atë ndjenjë që e kom pasë.

Domethonë, e kom pasë atë ndjenjë diku afër gjashtë mujë. Ni mujë kom nejt veç te nana, nuk kom mujt me shku te burri hiç, se në momentin që kom hi në atë shpi, veç thojsha kur të më dalin mentë prej kresë. Edhe ni mujë kom nejt veç te nona me djalin, për qata jom shumë e lidhtë edhe më dhimët për gjithçka, se në momente kur kom pasë ma së shumti nevojë ai diqysh më ka forcu gjithë.

Edhe sot gjithë e ruaj edhe kaniherë thom duhet edhe ai nashta, thojsha e kom ushqy me tomël qat depresion edhe djali osht'... me tomël gjinit po du me thonë, edhe djali osht' gjithmonë ma si në siklet si... diqysh hala e ka atë ndjenjë, nuk është ni fëmi... osht' shumë i urtë, tepër, amë tutët p'i çdo senit. Domethonë, në kohën kur vdiq babgjyshi para dy vjete, e kom pasë edhe djalin ashtu diçka u konë amë fëmi ai nashta s'ka ditë me spjegu a dinë bash çka ka. Nashta edhe ai u frikësu se nuk e ka pa as kurgjo, kom ardhë mas tri dite, po e lypke babgjyshin tem se e ka dashtë shumë.

Edhe ke në moshën atëherë në klasë të parë amë i kuptojke tash pak a shumë do sene edhe natën ratë u çojke ma bojke, “Oj mam, a ki me dekë ti si baci?” Se qashtu e ka thirrë babgjyshin. Ja bojsha, “Jo mamit, jo, njerëzit kur të plaken desin”. E burri me punë, e pat çu puna nja ni javë në Gjermani për ni trajnim borovnicav në qat kohë edhe pata nejt ni javë te nona. E si vike prej shkollës thojke, “Mam, po du me dalë me ble ni lojë, po du me dalë me ble ni lojë” a din, kajke. Edhe thojsha, “Hajde dalum e blejna”. Si dilsha prej dyrve të oborrit isha veç me to.

Ja bojsha, “Lon, mam, a dashte me ble përnime lojna, a dashte veç me dalë?” “Oj mam, veç dashta me dalë prej shpisë se po më vjen me kajt, a ki me dekë ti?” Domethonë, nonstop edhe i kish pasë hi në kry djalit qajo. Nonstop shkojshim te dytë t’u kajtë, ka u kthejke ai u mashtrojke me lojnë, unë u kthejsa t’u kajt apet. Edhe më dhimke qitu, nifarë dhimte edhe vet me veti thojsha, thojsha, “Nëse des, ça bon ky?” A din, qaq më hini edhe m’u tuta, qaq e madhe, çdo ditë mëngjes kur u çojsha e preksha veten, a jom gjallë, a jom dekën?

Deri sa e pashë ni andërr që nashta ma çoi edhe Zoti (qesh), pashë ni ondërr ni natë fluturova, fluturova edhe rashë me ni gropë me dhe edhe djalin diqysh e pata në dorë edhe si melaqet ma bojshin, “Me të marr me veti”. Ja bojsha, “Moni se djali jem tranohet, nuk munët me jetu, se pa mu ky ka m’u çmend”. Dikur melaqja, kishe tjetra i tha, “Lene se nuk i rrijnë kësaj fëmija, se nuk mujnë me përballu”. Edhe u largun edhe më ka dalë gjumi në qato momente, prej atij momenti m’u ka largu krejt ajo trema. Nashta edhe Zoti ma çoi pak me ma largu atë farë vesin e keq. Amo qeto jonë konë dy periudhat ma të fshtira, se njeri çdo sen p’e përballojke, amo depresioni ish shumë i keq.

DIVORCI

Narratorja: Mas lindjes të djalit unë kom pasë probleme shumë të mëdhaja shëndetësore edhe nuk e kom pasë përkrahjen e burrit, as të familjes tina. Kemi jetu me prindët e tina edhe me burrin.

Intervistuesja: Ku?

Narratorja: Në Prishtinë. Edhe masi e kom lindë djalin kom pasë probleme të vazhdueshme. Probleme që kanë fillu prej shtatzanisë ama që jonë konë ma të dukshme jonë konë mas lindjes djalit.

Intervistuesja: Çfarë lloj probleme kanë qenë?

Narratorja: Po nashta gjatë shtatzanisë ma shumë jo. Do fjalë e do... psiqikisht kësi gjana, se dhunë fizike s’kom pasë asniherë. Kurrë. Po kanihere shumë ma shumë dhem qajo psiqikisht se... ma shumë dhem ni fjalë, se me ta dhonë shuplakë. Për shembull, s’kom pasë drejtë me bo plane kurgjo me burrë tem, se gjithmonë u dashtë m’u vet motra e tij e martume, a duna me bo, a s’duna me bo? Nëse une e kom bo ni plan, e kena bo në fakt ni plan edhe ai plani gjithmonë ka dështu. Kështu që, problemet ma të mëdhaja kanë ndodhë mas lindjes kom pasë probleme. Unë kom pasë probleme shëndetësore e që si pasojë e moskujdesit tyne shumë, po e thomë shumë ma drejtë, nuk më kanë leju me shku te mjeku.

Intervistuesja: Për çfarë arsye?

Narratorja: Se demek, “Veç po shtihohet kjo, s’ka kurgjo. Krejt kemi lindë, krejt kemi pasë dhimbje. Kemi pasë kësi, kemi pasë ashtu”. Edhe...

Intervistuesja: Ma saktësisht ka qenë depresion mas lindjes?

Narratorja: Jo, kom pasë absces në gji, prej të cilit mu më kanë thonë se osht’ bo kancer. E që nuk më kanë lonë me shku te mjeku me trajtu me kohë edhe osht’ bo bajagi e madhe. Kur unë kom fillu me shku te mjeku, nëse nuk gaboj, i ka pasë djali dy javë. Masi i ka bo djali dy javë e kom pa që këta nuk po insi... nuk po... unë insistojsa me shku te mjeku edhe tonë kohën me ato se, “Kalon krejt, te gjithkush ndodh kjo. Kalon edhe kjo”. Edhe unë kom insistu me m’çu te baba jem. Jo me m’çu m’u nda, po kom thonë, “Jom e mërzitun po du me shku me nejt pak”. Edhe okej, e ka vetë nonën e vet, ajo i ka thonë, “Ço!” Më ka çu te baba jem. Edhe atë natë kur kom shku te baba jem më ka hup vetëdija. Edhe masanej vëllau jem e ka thirrë në telefon edhe i ka tregu qysh osht’ gjendja jeme. Edhe i ka thonë se, “Nëse nuk vjen ti me çu te mjeku se e ki gru edhe në çfarë gjendje e ke pru e çojmë na”. Po ka ardhë më ka çu te mjeku.

Kur jemi shku në qendrën e mjekësisë familjare, ata na kanë udhëzu direkt për spital. Edhe në spital e kom pasë menjëherë ndërhyrjen e parë. Gjithçka ka ndodhë qaty pa anestezion, pa kurgjo, se u konë komplet trupi i musht me kelb. Edhe më kanë thonë, “Edhe nëse të jepim anestezion nuk munet me të pi”. Kështu që, krejt ato premjet, ato jonë bo pa u pi. Edhe fjalët e doktorit, “Osht’ dashtë me pru ma herët, jo me lonë dej këtë gjendje. Po Zoti paska dashtë e ke pru, se ka mujt me vdekë krejt. Se jonë konë t’u ju helmu krejt organet e trupit”. Mas pesë jave është dashtë me i bo analizat ma të thella, ku më ka thonë se, “Ki kancer të gjirit edhe duhet me hi me bo operim me hekë gjinin”. Domethonë, jom konë në javën e katërt të trajtimit kur jemi nda.

Intervistuesja: Javën e katërt të kujt?

Narratorja: Të mjekimit, kur jemi nda. Jom çu në mëngjes jom shku te mjeku, ka pasë me m’i kepë varrët që i kom pasë hapun, për ka tri javë të hapne. Edhe kepja u bo pa anestezion edhe jom kthy prapë në banesë. E kemi hongër drekën e Bajramit edhe mirë gjithçka u konë normale. Masandej prindët e burrit kanë shku te prindët e vet me bo Bajram. Edhe mu më kanë thirrë familja jem, më ka thirrë vëllau, më ka thonë që, “Po dojna me ardhë me bo Bajram”. Krejt ka fillu qitu.

Unë jom hi i kom tregu burrit që më ka thonë qishtu edhe, “Okej, në rregull” edhe kom dalë në dhomë te djali. Masanej motra vet ka ndiku pak. Kur kom hy e kom pa që jonë t’u fol, kom thonë, “Çka po ndodhë?” “S’kanë çka me lyp ata me ardhë, pse me ardhë kur s’jonë prindët e mi këtu? Ti zojë shpije këtu s’je. Ku guxon me pru ti familjen tone pa konë nona jem këtu”. Edhe fillunë këto gjanat, fillunë m’u kapë për sene shumë palidhje, për kurgjo hiç.

Nuk kom pasë qef me pasë konflikt mes familjeve, se familjarët e mi i kanë respektu shumë edhe kom pasë qef me pasë, me majt qet raport gjithmonë. Pavarësisht çka ka ndodhë, nuk kom pasë qef problemet me burrë tem me ja shfaq familjes tem. Kom dashtë gjithmonë me respektu, me dashtë qysh e kanë dashtë.

Intervistuesja: A ke folë najhere me dikun?

Narratorja: Jo, kurrë. Asniherë. Edhe i kom shkru vëllaut tem, i kom thonë, “Mos hajdeni, s’i ka prindët këtu”. Edhe burri osht’ nervozu pak, “Pse i shkrujtë?” Thashë, “Po qishtë ti po ma përzen familjen tem” thashë, “kjo osht’ shumë normale, sikur me të ardhë në derë me ja mbyll derën, sikur me ju thonë, ‘Mos m’hajde’”. Thashë, “Edhe ai nuk të tha që po vi meniherë, veç tha që, ‘Kemi me ardhë’”. Thashë, “Unë s’po kuptoj për çka, çka osht’ t’u ndodhë? Nuk jonë familje që të vijnë tanë kohën”. Realisht nuk jonë familje që i shkojnë pa lajmëru dikujt, se nëse ishin konë ashtu nashta edhe vet e kisha pa të arsyshme. Po, pavarësisht prindët kurrë nuk jonë të tepërt.

Edhe thashë, “Ke normale” thashë, “po s’ka dert, ju” thashë, “vendosni” thashë, “çka boni nëpër shpija të juve, atëherë ju vendosni. S’kom çka me ba!” Edhe jom çu kom hi në dhomë edhe prej inati që ja kom kthi fjalën motrës tina erdhi në dhomë qaty filloi konflikti pak ma i madh. Masanej më thirri vëllau jem, unë jom konë t’u kajt edhe kur më ka thirrë unë i kom tregu gjithçka në telefon. Kur kanë ardhë prindët e tij, mu më erdh marre me dalë me thonë që qishtë ka ndodhë. Jom bajagi nifare tipi i marrushëm. Edhe shkova u ula, u munojsha, qysh me marrë atë guximin me dalë edhe me i thonë qishtë ka ndodhë.

Derisa dikur e disha që nëse s’i thom une, ka me i thirrë vëllau jem. Edhe u ula i thashë, thashë, “Babë” thashë, “më duhet me diskutu diçka me ty nëse ka mundësi?” Thashë, po i tregoj, thashë, “Deshtën me ardhë familja jem” thashë, “nuk kenë të pajtimit”. Po i tregoj qysh ndodhi gjithçka edhe ke shtrinë u çu u ulë edhe më tregoi tha, “Unë prej fillimit kom qenë kundër lidhjes ju”. Edhe e kom respektu shumë, nuk muj me thonë që e kom dashtë si babën tem, se s’muj me dashtë kërkon si babën tem, amo muj me thonë se 80 përqind e kom dashtë si babën tem. I vetmi njeri nashta që kur e kom ni tu u kullë në dhomën tjetër s’kom mujtë me nejt ulun.

E kom respektu, kom pasë shumë respekt për to. Kur ma ka thonë atë fjalë, nuk e di, s’muj me thonë që jom befasu, amo më ka shoku. Edhe kom thonë, “Pse çka ka ndodhë? Çka je kundër meje? Pse je konë kundër lidhjes tonë?” Thashë, “U kry veç po du me ditë qeto, se po kom qefë me i sqaru qeto gjana që me pasë ni jetë të rahatshme, se po e shoh që s’e kom jetën e rahatshme. Çka ka kundër? Pse je konë kundër?” “Jo” tha, “mos u prek se s’kom kurgjo kundër teje. E shoh që je e mirë, e sjellshme, thjeshtë jom konë kundër lidhjes”. “Po, pse kundër lidhjes? A ki diçka kundër babës tem?” Se ma ka njoft babën.

“Jo, Zoti mos e boftë. Une gjithmonë kom thonë e keni fatin me pasë vajzën e tij në shpi”. “E çka kundër?” Thashë, “S’po kuptoj”. “Veç” tha, “kom pasë qef që djali jem me marrë ni femën të shkollume

edhe të punësime”. “Okej” thashë, “une e shkollume jom, fakultetin e kom të përfundun, e punën tash s’e kom” thashë, “na u martum, u bana nanë, tash s’mujtën m’u bo krejt senet përiherë”. Mu realisht më preki qajo fjalë, se djali i tij i kish dy fakulteta të përfundum po ish i papunë. Nuk e kuptojsha pse, pse gjithmonë synimi osht’ veç femra duhet me punu, me majt familjen, a duhet edhe mashkulli për familje. Une kuptoj femra duhet me punu për me përkrah burrin, amo nuk e ka për obligim me majt familjen.

Prej aty që e bonëm qat muhabet me babën e tij, “Mu” tha, “s’më ke pëlqy asniherë”. “Okej” thashë, “para se me u feju une me djalit e juve edhe para se me pasë ni raport shumë ma të madh” thashë, “na jemi pa edhe nëse veç lidhja jonë ndikohet prej fjalëve të juve, ju osht’ dashtë atëherë me thonë, ‘Nuk po na pëlqen, nuk osht’ e përshtatshme për shpinë tonë.’” Thashë, “Une shumë thjeshtë isha tërhjekë”. Thashë, “Këto veç po du me ja u bo me dije, mos e merrni në qafë kërkon”, thashë, “se ju shumë sene m’i keni stopu në jetë me qeto”. Edhe masanena ja filloi tha, tha, “Merri” tha, “teshat e sajna, hiqma prej shpisë” tha, “se s’po du me pa” tha, “unë ta gjej ty njo tjetër hala ma të mirë”.

“Okej” thashë, “në rregull, pasni vendos domethonë a?” Thashë, “Te na thojnë, ra kjo deke e u pamë. E tash unë po thom, ra qekjo situatë e p’e shoh ku e pasna pasë venin”, thashë, “ose ma saktë që s’pasna pasë vend në këtë familje. As s’pasna pasë me bo kurrë ven në këtë familje, sado që jom mundu”. Edhe kom keshë, realisht kom keshë. Edhe motra tina ma ka bo, tha, “Kjo” tha, “s’osht’ mirë se edhe po keshë”. Edhe jom çu prej aty jom dalë, jom shku në dhomë teme edhe jom ulë kom nejt, se e kom marrë që jonë acarë edhe kanë folë palidhje, s’jonë t’u ditë as çka janë t’u folë. Edhe kur kom shku në dhomë e kom ni nanën e tij tu ja bo, “Krejt çka ka, as çerapë të sajna s’du me m’u sjellë këtu. Hiqmi, hiqmi! Meniherë me m’i hekë prej këtuhit!”

Edhe ka ardhë ka thonë, “Boni teshat gati edhe po të çoj te baba jot”. I kom thonë, “Okej, a po don me më çu te baba jem?” “Po”, “A ki arsye ti çka i thu babës tem, për çka?” “Veç i thom që s’po na ecë”, “Po ti s’munesh m’i thonë babës tem s’po më ecë, se deri tash të ka ecë. Qysh tash s’po të ecë?” Edhe unë po ju thom atyne, thashë, “A ka mundësi me prit për vëllaun tem deri sa vjen te shpia?” Thashë, “Baba osht’ vet” thashë, “s’po du, le të shkon ai me i pregaditë pak”. “Jo, jo, hajde, hajde, meniherë, meniherë!” “Okej”, u çova une e mora çantën edhe ai u kthi i tha nanës të vet, “A me ja lonë pampersat e djalit, a mos me ja lonë?” E kish ni komplet pampers që ja blejti qat ditë. Tash, a me m’i dhanë mu me veti a jo? Ajo tha, “Jepja, jepja, jepja se le t’i merr”.

Kom ecë, kom shku te prindët e mi. Kom shku jom hi, baba u konë veç vet, veç me motrën e vogël. Nashta prej krejt kësajna qai u konë momenti ma i fshtirë. Kur jom hi, ata kanë nejt te dera, baba i tina edhe ish burri jem edhe e thirrën me dalë jashtë babën tem. Une jom hi mrenda, kur jom hi baba si më sheh me djalë çohet i hap durët, “A kush më ka ardhë” prej gëzimit po na kapë për qafe. Si më ka kap për qafe, unë ja kom nisë me kajt meniherë. Si më ka pa t’u kajt e ka ditë që diçka ka ndodhë. “Çka u bo?” Veç ja kom bo... s’kom mujt me fol. Edhe t’u ja bo, “Po të presin jashtë”. “Jo” tha, “s’dalë pa më

tregu ti çka ki. Për mu ti je e rëndësishme, s'o i rëndësishëm kush osht' jashtë. Ti je me rëndësi, çka u bo? Qetësohu”.

Edhe jom nalë pak jom mundu m'u qetësu, po mu dridhke zoni edhe s'mujsha me ja tregu senet tamam kthjellët. Edhe thashë, “Babë” thashë, “qishtu osht' puna, jonë tu të pritë jashtë, s'po muj me ta spjegu ma shumë, po a po del jashtë?” Thashë, “Se ata janë tu të pritë e të tregojnë ata” thashë, “nëse veç të tregojnë”. “Okej”. Edhe u dalë baba jem, “Ani” tha, “qetsohu ti ta marrë unë djalin”. Edhe u dalë baba, kur u dalë baba mixha u konë tu i përcjellë do musafirë. Edhe baba jem ju ka thonë, “Çka osht' problemi?” Ai ka thonë, “Ta kom pru çikën”, “Po unë e pashë që ma ke pru çikën, po për çka e prutë çikën? A e prutë me bo Bajram, a çka?”

“Jo, jo, s'osht' punë Bajrami”, baba i tina. “Fol ti me çikën tone” edhe nuk i spjegon kështu diçka. Edhe baba jem thotë, “Okej”, thotë, “une foli me çikën teme, po vetëm diçka po ju thomë, po du me ju bo me dije kom me lut Zotin natë e ditë veç ni grimë faj me pasë çika jem, po tu e ditë une farë fëmije e kom nuk ka faj. Une lutna me konë faji te kjo e mos m'u bo diçka e madhe. Veç po ju thom, shtrengone mirë konopin se s'e dini qysh ka me ju kërsitë”. Masanej erdhën vëllau, nana, motrat edhe po ju tregoj, p'i tregoj motrës qishtu qishtu. Motra tha, “Tregoji babit krejt”. Thashë, “Nuk e di a kom me mujt” thashë, “për qata po flas me ty” thashë, “se unë e di që kur dalë para babit” thashë, “nuk kom me mujt me folë” thashë, “se s'ka me më dalë zoni”. “Ani” tha, “mos e kqyr babën” tha, “po ti fol krejt çka ki me to”.

Masanej ditën tjetër i tregova babës tem, u ula, nashta Zoti i madh më ndihmoi edhe fola pa pikë problemi, deri në fund e përfundova krejt. “Okej” tha, “ne rregull” tha, “e djali?” Thashë, “Djali i jemi osht'”, “Une p'e kuptoj” tha, “që osht i yti” tha, “osht nipi jem” tha, “po çka të thanë për djalë?” Thashë, “Jo s'më thanë kurgjo. Veç më thanë, ‘Merre djalin’”. Tha, “A nuk të thanë, ‘Leje djalin e ti shko?’”. Thashë, “Jo”, “Hiç, hiç kurgjo?” Thashë, “Jo”. “E çka, as s'e kapën përqafe bile?” “Po” thashë, “le ata, po as baba i vet diqysh as s'e kqyri, as s'e kapi përqafe”. “Hiç”. Tha, “S'ki çka më kallxon ma shumë”.

Dy mujë ai nuk ka ditë kurgjo për djalë, hiç. Edhe pse kohë pas kohe ja çojsha naj foto. Jo diçka, po më vike gjynah, thojsha e sheh qysh osht' djali. Edhe kur kemi dalë mas dy mujve, jemi ulë ballë për ballë, në fakt unë jom konë ballë për ballë me babën e tij. Edhe t'u shku në takim i thashë babës tem, i thashë, “Babë” thashë, “nëse menon që s'të kom tregu najsen” thashë, “urdhno fol, a din, çkado që ki me më vet diçka”, “Jo” tha, “babë nëse ti ke harru me më tregu diçka fol” tha, “se njeri” tha, “ka momente që harron”. Thashë, “Mu s'po më kujtohet që kom harru najsen” thashë, “po fundja nëse thojnë ata diçka e unë e di që e kom harru” thashë, “tregoj që kom harru” a p'e din. “Okej”. Edhe dulëm na, dulëm në takim, në rregull.

Niherë fillun pak hajgare, “Qysh jeni, çka po boni?” Gjana shumë normal, sikur jeta osht' t'u vazhdu në rregull. Edhe masanej baba jem tha, “Tash të folim realisht se s'jemi dalë me pi kafe për qef” tha, “po jemi dalë me bo ni zgjidhje për ni problem” tha, “që osht' ni problem bajagi i madh” tha, “që ka me

kushtu tanë jetën”. Kështu që, ju drejtu babës të atij, “Tani, ma shumë” tha, “me ty” tha, “kom muhabet” tha, “as me djalin tond, as me çikën tem, se këta jane fëmijë. Pavarësisht sa vjet i kanë bo” tha, “këta janë fëmijë. Se çika jem për mu osht’ fëmijë. Gjithë osht’ fëmija jem. Kështu që, unë me ty e kom ni muhabet si burri me burrin. Çka të ka bo” tha, “çika jem?” “Kurgjo”. “A të ka ronë me naj fjalë, a nuk të ka respektu?” Tha, “Jo, më ka respektu”.

“A nuk të ka bo hyzmet?” “Jo, s’ka pasë nevojë me thonë kurgjo se i ka kry krejt”. “E çka, a të ka ronë me naj fjalë a?” E realisht kur tha, “A të ka rënu me fjalë?” Ja dha ni përgjigje që unë tu e njoft babën tem e disha që e merr si me dyshim. Edhe ndërhyta, thashë, “Babë” unë apet ju ktheva me babë atij, thashë, “Babë, më fal që po ndërhyj” thashë, “po baba jem ta boni ni pyetje” thashë, “të kisha lut me ju përgjigje, tamam sinqerisht”. Thashë, “Se mënyra qysh ti ju përgjigje babës tem i ngjalli pak dyshime”, “Çka” tha, “me ju përgjigj?” “Babi ty po të vet, a të kom rënu me fjalë najsen”. Edhe u kthy tha, “Po ti s’ki kaqik me më rënu”. Une ja nisa me kesh, thashë, “Më mjaftoi përgjigja edhe babës tem i mjaftoi sigurt”. Edhe baba jem tha, “Për që s’ka kaqik” tha, “s’munesh me marrë me mend farë kaqika i ka”.

Po dal jashtë, baba gjithmonë më ka thirrë në emër të ni hallës tem, se ajo gjithmonë u konë ni asi tipi e urtë edhe përnime ka hjekë shumë. Edhe kur u pata feju une, se u ktheva tash pak mrapa, e kur u pata feju ja pat bo, “Më dhimet” tha, “se munët me hjekë, e me duru shumë, nuk e shprehë”. Edhe po thotë për hallën teme, “Krejt” tha, “osht’ si Mirveti. Qashtu ajo gjithë ka duru” tha, “ka hesht, e ka majt në veti. Tash” tha, “osht’ mirë. Po çka tash i ka shku poshtë trupi” tha, “I ka shku poshtë jeta. Po, ani mirë tash i ka qit senet në vi, tash e ka jetën qysh duhet, po ka hjekë shumë” tha, “edhe kjo më dhimet” tha, “se nuk folë. Me shpreh me mu osht’ tjetër muhabet” tha, “po kjo nuk e shpreh as me mu, as me kërkon. E më dhimet. Kështu që, të lutna momentin që e shoh që çika s’osht’ mirë, ti ki problem diçka me to”.

Edhe i thotë atij, “Gjithë e kom krahasu me motrën tem se edhe ajo e ka qashtu edhe kjo osht’ qashtu” tha, “Prej pesë fëmijëve që i kom, për këto me më thonë dikush diçka vallahin bre nuk besoj. Jo ti, po gruja jem” tha, “me më thonë s’i besoj, e le mo ty” tha, “se e di çfare osht’”. “Jo” tha, “as unë s’kom asni vërejtje”. Tha, “E çka pra, a e dini për çka lëshohet gruja?” Ja u ka bo. Tha, “A e dini?” Tha, “Tri arsye jonë”. Ju ka kthy atij burrit tem tha, “A e ke nxon najsen që s’duhet?” “Prof” se prof i thojke, “Zoti mos e boftë” tha, “qysh po ta nxen goja atë fjalë me thonë?” Tha, “Jom në gjendje ku me ditë ku me shku me lonë veç vet edhe s’tutna”. “E a të ka rrejt?” “Jo”. “A të ka vjedh najsen?” “Jo”. “E çka? Leni këto sene të fëmive. Ti, a fëmijë je, a çka? A s’je konë në gjendje me kriju familje. Nëse s’je konë i gatshëm me kriju familje, pse ma ke marrë në qafë çikën tem? Pse s’je shku vëlla me marrë në qafë dikon tjetër, po çikën tem? Çka osht’ t’u të bo kjo?”

Masanej kur e panë se s’kishin zgjidhje, u ftohën krejt edhe realisht gjithçka që u flitke, u flitke qashtu qysh unë i kom kallxu babës tem. Thashë, “Gjithmonë une kom vendos se baba jem më ka përkrahë” thashë, “këtë herë po du me vendos baba e une me përkrah”. “Qysh” tha, “me vendos baba yt për neve dyve a?” Thashë, “Po”. Tha, “Ku ke pa?” Thashë, “Njejtë qysh vendosi nana jote për m’u nda na dy.

Tash” thashë, “ka me vendos baba jem për mu bashku na dy”. Edhe p’e shohim babën tem, tha, “Kjo vendos, jo une” tha, “kjo po ma jep të drejtën amo osht’ jeta e saj, jo e jemja. Une” tha, “nuk ju nxo besë juve me ja u dhonë çikën teme në shpi të juve, se niherë çka m’i botë, e herën tjetër? Pse veç që ke smutë a, u deshke me çu te mjeku, me përdorë terapi a? Me mjeku? E tash që koka shnosh pak te marrum, te kthejna a? Se kur osht’ keq duhet me çu te baba, e kur osht’ mirë me pru te na?”

Tha, “Cila osht arsyja? Plus asajna” tha, “edhe m’u kthy kjo te ju” tha, “edhe nja dy-tre mujë dej te merr veten, se hala osht’ tu u mjeku, hala osht’ me terapi e dej t’i kryen komplet. Tani” tha, “flasum. Megjithatë” tha, “e keni mundësinë” ja boni babës tij tha, “me i mledhë burrat” tha, “edhe më vjen te shpija me burra” tha, “edhe kur te shtin këtë punë burrat qatherë” tha, “çika jem” tha, “munët me ardhë te ti”. “Jo” tha, “pse me shti, as s’e kena nisë këtë punë mes burrav, as s’pe shtina mes burrav”. “Jo”, tha, “s’e kemi nisë, po ju e keni pru punën qasi soji” tha, “se na ja kemi nisë shumë me të mirë. Kemi pasë qef me pasë raporte të mira mes veti”. Edhe baba i tij tha, “Une burra nuk tuboj kurrë. Kurrë në jetë” tha, “nuk tuboj burra”. Edhe aty, “Ta marrtë menja” tha, “hajde qe ku e ki”. Baba jem tha, “Tybe” tha, “unë ato sene” tha, “lehtë i boj” tha, “po i kom kry” tha, “do ditë shkollë” tha, “kom qef senet me i zgjidhë me fjalë, e jo me dhunë” tha, “se dhuna e para osht’. Meniherë”.

Tha, “Bile-bile ti s’kishe fol hiç me pasë shku senet me dhunë”, tha, “s’të kisha pritë” tha, “dy mujë une ty” tha, “po p’e shoh që s’ja vlen me fol mo. Po tjetra” tha, “që p’e shoh në krejt këto” tha, “na jemi qe dy orë të ulun këtu, as ky si babë, as ti si gjysh nuk je në gjendje me vetë qysh o djali. A ka me hongër, a ka me pi? A ka pampersa? A po keshë, a po kanë? A osht’ smutë, a osht’ mirë? Asnjoni s’keni vetë. Mos boni hajgare allahile. Nipi jem osht’ pjesë e çikës tem, osht’ pjesë e jemja, ai ka m’u rrit qysh u rrit çika jem. Bile-bile çikës teme i kanë mungu do kushte, këti s’ka me i mungu kurgjo. Mu po më vjen keq, po nipi jem ka m’u rritë pa dashninë e babës, qekjo ka m’i mungu. Une kom me ja ofru të gjyshit, e gjyshit s’ka me i mungu, a e babës po”. Qeto jonë konë fjalët e fundit edhe jemi nda. Ai ka ecë rrugës vet, une rrugës tem. Ai më ka thonë, “Kurdo që ta merr menja derën çelë e ki”. Mu s’ma ka marr mendja kurrë hiç.